

קונמרם

בנסת ישראל

בו נאספו ונקבצו חידושים וביאורים
מספרי רבותינו הראשונים והאחרונים

בפרק ראשון
דמסכת משירין

מסכת מבשירין

פרק ראשון

עם

פירוש הר"ש

לרבינו שמשון ב"ר אברהם משאנץ

וחונה עליו

כנסת ישראל

בו נאספו ונקבצו חידושים וביאורים
מספרי רבותינו הראשונים והאחרונים

חובר יחדיו בס"ד על ידי
ישראל אברהם ב"ר יוסף הלוי ז"ל גרינבוים

פניה"ק ירושלים תובב"א

תשפ"ג לפ"ק

כל הזכויות שמורות
לישראל אברהם גרינבוים
רח' תורה מציון 12 ב'
עיה"ק ירושלים 9440114
טל': 02-5384850
פקס: 077-4703661
אי-מייל: yisroelag@gmail.com

לעילוי נשמת

אבי מורי

מאיר דרכי

רבי יוסף

ב"ר נתן הלוי ז"ל

נלב"ע עש"ק ז' ניסן תשפ"ב

ת'נ'צ'ב'ה'

תוכן הענינים

משנה א – כל משקה שתחלתו לרצון ..... עמ' א

רצון דהכשר בדיבור או במחשבה (אות א) • במה דנקט הר"ש שתודה הקערה (אות ב) • ביאור מש"כ הר"ש בתחילת ביאתו (אות ג) • ביאור ד' הגמ' ב"מ כב. עודהו הטל עליו וכו' (אות ג) • ביאור משנה דלקמן פ"ה מי"א (אות ג) • הטעם דסגי בתחילתו לרצון (אות ד) • פ"ה הרמב"ם בתחילתו וסופו לרצון (אות ד) • אי בעינן שיענו המים בכל הפרי (הערה ו) • בדעת הרמב"ם דבעינן רצון בעלים (אות ד) • דין פירות הפקר ושותפים לדעת הרמב"ם (אות ד) • קו' האל' רבה להר"ש (אות ה) • במה דמוקים הר"ש מתני' כר' מאיר (אות ו) • הטעם דמשקן טמאים מכשירין אף שלא לרצון להרמב"ם (אות ו) • פ"ה התוס' ישנים (אות ו):

משנה ב – המרעיד את האילן להשיר ממנו אוכלין ..... עמ' ח

פ"ה להשיר ממנו 'אוכלין' (אות א) • מה דנקט הר"ש שהביא עורב (אות ג) • מ"ט בלהשיר ממנו אוכלין אינו בכ"י הרי בודאי יצאו המים (אות ד) • מ"ט מים היוצאין בכ"י הא אינם לצורך תלוש (אות ה) • פ"ה שיצאו מכולן וגו' הרמב"ם (אות ו):

משנה ג – המרעיד את האילן ונפל על חבירו ..... עמ' יא

פ"ה 'איש' טבעון (אות א) • ביאור דברי הר"ש בד"ה ונפל - וב"ה (אות ב-ד) • דעות הראשונים בעדיין משקה מופח עליהם כשנתלשו (אות ה) • חישב על המחובר לצורך תלוש (אות ה) • בפ"ה הרא"ש (אות ה) • ביאור דעת הרמב"ם (אות ה) • בפ"ה הראב"ד (אות ה) • דברי הראשונים בדעת ר' יהושע (אות ו):

משנה ד – הנוער אגודה של ירק ..... עמ' טז

פ"ה מהר"ם (אות א) • בדברי הרש"ש (אות א) • בטעמא דרבי יוסי (אות ב) • ביאור ד' הר"ש בענין התוספתא (אות ד-ט):

משנה ה – המוחק את הכרישה ..... עמ' כ

סחיטה בשער לענין שבת (אות א) • בדברי רש"י בכריתות (אות ד) • הממוחק את 'הגג' (אות ה) • במש"כ הר"ש מדנפשי' כתירוצו הגמ' (אות ו) • ביאור דברי הר"ש דצריך לחלק בין טומאה להכשר (אות ז) • ביאור דברי הר"ש דצריך

תוכן הענינים

לחלק בין טומאה דהכא לטומאה דבגד (אות ח) • מה שפי' הר"ש קנקנים של
'עין' (אות ט) • ביאור ד' הר"ש בענין התוספתא (אות י"ב):

משנה ו - הנופח בעדשים ..... עמ' כד

טומן מפני הגנבים לענין שאובין (אות א) • מ"ט לא אמרינן דהוי פס"ר (אות א)
• בדברי הרא"ש לקמן רפ"ד (הערה ג) • הטומן במים, מחוברים או שאובים
(אות א) • במש"כ הרע"ב דחכמים ס"ל דכיון דנתכוין ה"ז בכ"י (אות ב) •
קושיא לר"ש דהא הוי פס"ר (אות ב) • פי' הרמב"ם (אות ב) • מטרת
הנפיחה (הערה יד):

פרק ראשון

א כל משקה שתחלתו לרצון^(א) אע"פ שאין סופו לרצון,
או שסופו לרצון אע"פ שאין תחלתו לרצון הרי זה בבי יותן.
משקין טמאין מטמאין לרצון ושלא לרצון:

פירוש הר"ש

הכשר^(ד): מטמאין לרצון ושלא לרצון.
כיון דטמאין הן מטמאין ומכשירין הכל צבת
אחת אם נפלו על הפירות ואפילו שלא
לרצון^(ה) דמחמת טומאתן חשיבי טפי^(ו),
ודכוותה פרק קמא דשבת^(ז). כלי טמא
חושב משקין:

א שתחלתו לרצון. דניחא ליה צהנך משקין
בשזיל שמוחה הקערה או לשאר תשמישין^(ב):
אע"פ שאין סופו לרצון. כשנפלו על הפירות
לא ניחא ליה, אפילו הכי הוי הכשר. אי
נמי סופו לרצון כשנפלו על הפירות, אכל
בתחילת ביאתן הוקשה צעיניו^(ג), הכל חשוד

בגמרא ישראל

הפירות לרצון. וכן משמע ברש"י חולין (טז).
שכ' דאי אחשבינהו לגשמים 'בירידתן'
לצורך שום דבר כו' ע"ש. וטעם הדבר
משום דכיון שירדו גשמים וידע ולא הוה
ניחא ליה, שוב א"א לו לשנות דעתו ועי"ז
לשנות דין המים, וכמו ששנינו לענין טומאה
דאין מחשבה מוציא מידי מחשבה (ע"י
קידושין נט:).

הנה בב"מ (כב). תניא בברייתא [המעלה
פירותיו לגג וירד עליהן הטל] עודהו הטל
עליהן ושמה הרי זה בכ"י. ופירשו
באחרונים^[ב] דאף אם נודע לו בשעת נפילה
והיתה שלא לרצונו, אכתי מהני רצונו אח"כ
כל זמן שהמשקה עליהן. ולכאור' צ"ע דהא
מחשבה אינו מוציא מידי מחשבה.

(א) כל משקה^[א] שתחלתו לרצון.
במשנ"א כתב לחדש דברצון דהכשר בעינן
שיוציא בשפתיו ולא סגי במחשבה, ובמים
חיים (אות ו) דחה דבריו:

(ב) בשביל שתודח הקערה או לשאר
תשמישין. הא דנקט הני משום דס"ל דדוקא
אי אחשבינהו לצורך תלוש מכשירין אבל אי
אחשבינהו לצורך מחובר אינן מכשירין
כדתניא בתו"כ (שמיני פרשה ה, ב) המובא
ברש"י חולין טז, א:

(ג) אבל בתחילת ביאתן הוקשה צעיניו.
משמע דרצון מהני דוקא בתחילת ביאתן,
אבל אם לא היו לרצון בשעת ביאתן שוב
לא מהני רצונו אלא אח"כ נפלו אח"כ על

אין יפול על הפירות).

[ב] מנחת שלמה (ב"מ כב:), ועי' חרושי ר"ח
הלוי (פ"ב טו"א ה"ד) וחזו"א (סי' א אות ו, ועי'
גליונות שם).

[א] בלחם שמים כתב דמשקה דהכשר לא בעי
שיעור אבל טופח להטפח מיהת בעי דבציר
מהכי לא חשיב משקה בכל דוכתא. (לכאור'
פשיטא היא ואצ"ל, דאם אינו טופח להטפח

שעכשיו רצונו במים, אזי אמרין דהמעשה מוציא מידי מחשבה דמעיקרא והוי בכי יותן. וזהו ששנינו לקמן פ"ה מי"א השוקל ענבים בכף מאזניים היין שבכף טהור, עד שיערה לתוך הכלי. דסתמא אמרין דהוי שלא לרצונו (שיצא יין מן הענבים), אבל כשעירה עשה מעשה המוציא מידי מחשבתו דמעיקרא:

(ד) הכל חשוב הכשר. וכ"ה דעת רש"י (חולין טז. ד"ה לענין) והראב"ד (פי"ב ט"א ה"ב) דאם נתלשו המים מעיקרא לרצון לא בעינן שיפלו נמי על הפירות לרצון, וכן להיפך סגי אם נפלו על הפירות לרצון אע"פ שלא נתלשו מעיקרא לרצון.

הטעם דסגי בתחלתו לרצון ולא בעינן דוקא שיפלו על הפירות לרצון כתב ברש"י (שם) "ואפי' לא אחשבינהו לצורך הנך פירות 'כי יתן קרינא ביה' דניחא ליה בהך נפילה". ר"ל דהא דילפינן מכי יתן דבעינן רצון, סגי ברצון שהיה בתחילה, והא דדרשינן דבעינן ניחא ל' לא בא לאפוקי אלא כשלא היה רצון במים מעולם לא בתחילתו ולא בסופן. ולשון רבינו מיוחס (פ' שמיני) ואפילו לא חשב על הפירות אלא על המשקין כו' 'שהרי יש בהן רצון' עכ"ל^[ג]. (ומתניתין קמ"ל דלא בעינן רצון הן על המשקין והן על הפירות אלא סגי באחד מהם).

אך באמת הך ברייתא מיירי כשלא ידע בשעת נפילה, וכשנודע לו עודהו הטל עליו, אבל כשנודע לו בשעת נפילה ולא היה לרצון שוב לא מהני רצונו אח"כ. וכמש"כ רש"י בחולין (יג. ד"ה הרי הן) עודהו הטל עליהן ושמח כו' כשראה שמח עיי"ש. וכ"ה להדיא ברש"י כתב יד בב"מ שם ד"ה עודהו, המעלה פירותיו לגג וירד עליהן טל ובא ומצאן ועודהו הטל עליהן עכ"ל^[ג].

ולפי"ז אתי שפיר מה דנקט הברייתא דין זה בטל ולא נקט ירד עליהם גשמים ועודהו הגשמים עליהן, דגבי טל אינו יודע בשעת ירידתו דהרי אין רואים ואין שומעים ירידתו, אבל בגשמים הרי ראה או שמע שירדו ולא משכחת ל' דלא ידע.

והנה אחרי שירדו הגשמים והמים מונחין, כבר אינו מועיל ניותא דירי' משום דאין מחשבה מוציא מידי מחשבה כאמור לעיל, אבל אם נפלו המים על פירות לרצון, ליכא חסרון של מחשבה מוציא מידי מחשבה דבתחילת ביאתן לא הוה ניחא ליה ואף השתא לא נשתנה דעתו לענין תחילת ביאתן, אלא דניחא ליה בנפילתן על הפירות ומחשבה זו אינה מתנגד למחשבתו בענין תחילת ביאתן ושפיר הוי בכ"י.

אם אחרי תחילת ביאתן יעשה מעשה המגלה

שנפלו על הפירות לרצון. וע"ש ש"כ דסופו לרצון הוי סוף תלישה. וצ"ע דכל כי האי הו"ל להר"ש לפרש ולא לשתוק.

ובמשנת טהרות הביא מתוס' הרא"ש (חולין לג.): ש"כ דכל הנקרא משקה מטמא ומכשיר, וכל כמה דלא אחשביה אין שם משקה עליו ע"ש, וצ"י עוד לפי' הרא"ש בפ"י טהרות מ"ה.

ונראה לבאר דמים הרי מים הם במציאות, אלא שאם נתקיים בהם תנאים שהצריכה התורה, אזי יש להם גם שם משקה לדיני תורה. ולענינו

[ג] וכן כל היכא דקתני במכילתין אם שמח היינו בשעה שראה ולא אח"כ.

[ד] ע"ש שפ"י בב' אופנים, כפי' הרמב"ם וכפי' הר"ש.

במשנת טהרות כתב דלהר"ש טעמא דסגי בתחילתו לרצון משום דבעינן רק שיהי' להם שם משקה וא"צ שהנתינה על הפירות תהי' לרצון, ואף בסופו לרצון שנפלו על הפירות לרצון, הטעם דמכשיר הוא משום דע"י נפילתם לרצון על הפירות קבלו המים שם משקה ולא משום

שנפל על האוכל בתחלה ברצון אע"פ שלסוף קשה לו כגון שנפלו שם יתר מדאי, או בהפך כגון שתחלה היה מתירא שיפלו עליהם יותר מדאי ולא נפלו אלא כפי הצורך^[ז].

רצון בעלים

דעת הרמב"ם (פ"ב ט"א ה"א)^[ח] דרצון דבעינן בנתינת משקין על הפירות, היינו רצון בעלים דוקא, ובכס"מ ביאר דאין סברא דרצון אחרים יגרום טומאה לדבר שאינו שלהם^[ט]. הרשב"א^[י] כתב בשם תוספות

ביד רמ"ה (ב"ב צז:): כתב דתחילתו לרצון ילפינן מכל משקה אשר ישתה, ע"ש דמפרש כן בתורת כהנים^[ה].

דעת הרמב"ם (בפיה"מ ובריש פ"ב ט"א) דבעינן רצון לעיכובא הן בתלישתן ממקומן והן בנפילתן על הפירות, ומפרש מתניתין דכל משקה שבתחלה נפל על הפירות לרצון אע"פ כו', ותחלתו וסופו הכל קאי לענין נפילתן על הפירות^[י].

ובמאירי (חולין טז.) הוסיף לבאר בדעת הרמב"ם וז"ל: הם מפרשים בה כל משקה

ובערוך לנר (כריתות טו:): נסתפק בזה מתוך ל' הרמב"ם ריש הל' ט"א שכתב וזה וזה אינו מקב"ט עד שיבלל תחלה בא' מז' משקים, דמשמע שנתהפך ונתגלגל האוכל במשקה עד שנתלחל כלול. אך בס' שחיטת חולין שם כ' דמש"כ הרמב"ם עד שיבלל כוונתו רק לנגיעה ולחלוץ במים, והביא מהל' מאכ"א פ"ב הכ"ז דמוכח כן.

[ז] בחזו"א (סי' א אות ו) כתב דשאין סופן לרצון קשה לפרש לפי הר"מ דהא אפי' נגבו כבר הוכשרו. בחזו"א הבין דסופו היינו לאחר זמן (וע"ע בערוה"ש טהרות סי' קעח אות ו), אך לפי המאירי דהכל קאי על שעת הנפילה א"ש. ג"כ לפי רבינו מיוחס א"ש ע"ש].

[ח] ובפ"א ה"ב, ואחריו במאירי חולין (לא:): וחגיגה (יט:): ובחינוך (מצוה קס). וע"ע ברמב"ם פ"ב הי"ג, ובאור שמח (פכ"ה כלים הי"א), ועי' סופ"ג דטבול יום משקין של טמא מבשירין לרצונו ושלא לרצונו. (במש"כ הרא"ש לקמן מ"ג ונפלו מן השני שלא ברצון בעלים ע"ש בהערה י').

[ט] מצינו אף לענין מחשבה לקבלת טומאה שכ' הרמב"ם (פכ"ה דכלים הי"א) שאין לך מחשבה מועלת אלא מחשבת בעלים.

[י] חולין (לא:): ד"ה פירות, וכ"ה דעת הרלב"ג (ויקרא יא, לח).

כשהתורה אמרה דבעינן לרצון בהכשר, ממילא אם יהיו לרצון יהיו להמים שם משקה. נמצאת אומר דשם משקה הוא תוצאה של דין לרצון. א"כ לא שייך לומר דבסופו לרצון מכשיר משום שם משקה ו'לא משום לרצון'.

[ה] וכ"כ מדנפש"י בחזו"א (סי' ז אות ו).

ביד רמ"ה שם כתב דאף דקתני במתניתין ה"ז בכי יותן "לאו למימרא דתרויהו מדרשא דכי יתן דמשמע דניחא ליה בנפילתן ע"ג פירות קאי, דכי בעינן הכי במשקין דלא אחשביניהו מעיקרא, [אבל] היכא דאחשביניהו מעיקרא לא בעינן דומיא דיתן, דהא אתרבו להו מדרשא דכל משקה אשר ישתה, והאי דקתני ה"ז בכ"י הא קמ"ל דאידי ואידי לענין אכשורי כי יתן קרינא ביה דיילף מכלי חרס לעשות המחשבה כמתנה".

[ו] בחסדי דוד כתב דלישנא דמתניתין משמע טפי כפי' הרמב"ם, דאילו לשא"ר חסר העיקר דמיירי במשקה המחובר. ועוד דאין פי' תחילתו וסופו שוה דתחילתו היינו תלישתו וסופו היינו נפילתו על הפירות. וע"ע באור שמח (פ"א טו"א ה"א מובא להלן הערה כד) עוד רא"י לשי' הרמב"ם.

מילתא דפשיטא היא דסגי שיגעו מים במקצת הפרי ולא מצינו מי שיאמר דבעינן שיבוא מים על כל הפרי, ובס' שחיטת חולין (ח"ב עמ' רז) הביא שכ"כ להדיא בביאור הגר"א (או"ח סי' קנח ס"ד).

בראש אפרים (י"ד ח"ג סי' לט שפ"א אות לב) דחה ראיתו, דאף למ"ד ק"ק אינו ממון בעלים, לענין הכשר סגי במה שיש לו היתר אכילה להחשב בעלים [י"ד].

בחזו"א (סי' א אות יב) כתב ביתר ביאור עפ"י מש"כ טעם אחר בהא דבעינן רצון בעלים, והיינו משום דרצון אחרים לא חשיב רצון כלל, דכיון דלא אהני ליה מידי לא איכפת ל' אם הפירות שטופין אם לאו [טו], אבל אם הוא שומר את האוכלין ומוטל עליו תיקונן מהני רצונו, וכן גזבר של הקדש ואפטרופוס של יתומים רצונם חשיב רצון [טז].

דלא בעינן רצון בעלים וראיה ממה דקתני לקמן (פ"ד מ"ז) פירות שנפלו לתוך המים, פשט מי שהיו ידיו טמאות כו', דמשמע אפילו אחר שאינו בעל הפירות [יא]. ותוס' בב"ק (צח.) כתבו דהא דבעינן רצון בעלים היינו כשלא עשה מעשה אבל על ידי מעשה אפילו רצון אחרים מהני [יב].

לדעת הרמב"ם דבעינן רצון בעלים מבואר בדבר דלית ל' בעלים אין בו דין הכשר, ועפ"י הביא בקצה"ח (סי' תו סק"א) [יג] ראי' להפוסקים דקדשים קלים ממון בעלים הם, דהא מבואר בחולין (לו:) דאיכא הכשר בקדשים קלים וע"כ דאית להו בעלים.

ענף ב אות א) דכל שיש לו רשות ליתן עליו מים חשיב בעלים לענין הכשר.

בקהלת יעקב (כ"מ סי' כז, ובמהד"ח סי' ל) הביא מכריתות יג. דאמרינן שהוכשר בטיפה המלוכלכת ע"פ הדר ואפי' בסתמא אמרינן דניחא ל' משום דדעתו של תינוק קריבה לגבי חלב, ואף שאין החלב ממונו של תינוק מ"מ מהני משום דהחלב מיוחד ועומד בשבילו.

[טו] וכ"כ בערוה"ש (טהרות סי' קעח אות ד) מה שייך הרצון של אחר כיון שאין הדבר נוגע לו.

[טז] ר"ל דאף שאינו בעלים אבל לא חשיב 'אחרים'.

וע"ע באבן האזל (עבודה ח"א מילואים עמ' פד:) שכ' דכיון שעומד מדין התורה למלחו ולהדיחו ולבשלו, ודאי אין כאן חסרון משום שאינו רצון בעלים והוי כהדיט מדעת [ך"ל] דאמרינן בב"ק כ: הקדש שלא מדעת כהדיט מדעת דמי ופי' רש"י דבהקדש ליכא למימר שלא מדעת דדעת שכינה איכא, והכא נמי כעין זה דליכא למימר דאיכא חסרון משום שאינו בעלים כיון דהתורה נתנה לו רשות להדיחו ולבשלו במים].

[יא] בכתר המלך (ריש פ"ב טו"א) העיר דהרמב"ם (פ"ב ה"י) נקט פשט ידיו, משמע דהיינו בעל הפירות וא"ש, וכ"כ בדור רביעי (חולין שם). וע"ע בהערה הבא.

[יב] וכ"כ מדנפשי' באלהיו רבה (פ"ה מ"א ד"ה ואם), ובשירי טהרה (שם) כתב דמשמע דהגר"א ס"ל כן אף בדעת הרמב"ם וכמו דאמרינן גבי א"א אוסר דבר שאינו שלו דע"י מעשה מהני. אך מדברי הרמב"ם שהובאו לעיל הערה יא לא משמע כן. ויש שכתב שדברי תוס' שהביא הרשב"א ודברי התוס' בב"ק שיטה אחת הן.

[יג] וכ"כ בארצות החיים (סי' יח, ארץ יהודה סק"א).

[יד] וכ"כ באמרי בינה (דיני פסח סוס"י ב, והביא שכן מצינו גבי מעשר שני דכ' מהר"י קורקוס פ"ו בכורים ה"ד דאף למ"ד מעשר שני ממון גבוה מקרי לכם לענין מצה ואתרוג משום היתר אכילה).

ועד"ז כתבו כמה אחרונים, ע"י דרכי דוד (ב"ק יב) דסגי במה דחשיב בעלים לענין דצריך לשחוט ולזרוק על שמו, ובשו"ת אחיעזר (י"ד סי' א אות ג) בדבר דלית ליה בעלים סגי בניחותא דהעושה, ובמנחת שלמה (ב"ק סי' ז

להר"ש דס"ל דסגי בתלשיתן לרצון, הא משקים טמאים אינם מקב"ט אלא א"כ חישב עליהם, נמצא תחילתם לרצון וא"כ מ"ט נקט במתני' טמאים הא אם תחילתם לרצון טהורים נמי מכשירים [כד].

וכתב לתרץ דמתני' מיירי במשקין של זב וזבה כגון רוקן ומימי רגליו שטמאים מחמת עצמן [כה] ("ע"ע להלן סוף אות ו בד' התוס' ישנים).

ברש"ש כתב דאיכא לאוקמי שנטמאו בכלי טמא וכו"מ דס"ל כלי טמא חושב משקין. ובס' רץ למשנה כתב דאיכא לאוקמי בעריבה שירד דלף לתוכה וכתוספתא שהובא בתוס' שבת יז. עריבה שירד דלף לתוכה כו' בד"א בטהורה אבל בטמאה הכל מודים ה"ז בכ"י כו' דברי ר"מ, וסתם מתניתין ר"מ ואיכא לאוקמי כוותיה:

(ו) דמחמת טומאתן חשיבי טפי. צ"ע דזה אתיא כר' מאיר שם ור' יוסי פליג וקיי"ל ר"מ ור"י הל' כר"י, ובחסדי דוד (פ"ב ה"ו)

בכתר המלך (ריש פ"ב ט"א) כתב דהרמב"ם ס"ל כתוס' דע"י מעשה אפילו רצון אחרים מהני, ומשכחת לה הכשר בקדשים קלים ע"י מעשה [יז].

בקול סופר [יח] כתב דלדעת הרמב"ם מהני הכשר בפירות הפקר, דדוקא ביש להם בעלים איכא למימר דאין סברא שרצון אחרים יגרום להם טומאה ולא בהפקר [יט]. ויל"ע לטעם החזו"א דרצון אחרים לא חשיב רצון, דלכאור' אף בהפקר לא מהני הכשר:

בשו"ת יד שלום (סי' מד) כתב דבפירות שותפים מהני רצונו של א' מן השותפים להכשיר אף חלק חבירו [כ].

בשירי טהרה (פ"ה מ"א) כתב דלדעת הרמב"ם גם בתלישת המים מן הקרקע בעינן רצון התולש ולא רצון אחר [כא].

(ה) כיון דטמאין הן מטמאין ומכשירין הכל בבת אחת אם נפלו על הפירות ואפילו שלא לרצון [כב]. באלהיו רבה הקשה [כג]

דטעמו של הר"ש לא שייך אלא בטמאה של תורה, ובחזו"א (סי' א אות ה) פליג.

[כג] וכן בלחם שמים פ"ד מ"ב ובמשנ"א, וע"י אלי' רבה פ"ד מ"ב.

[כד] באור שמח (פ"א טו"א ה"א) הביא מזה רא' לשי' הרמב"ם דלא סגי בתלישה לרצון.

[כה] בשירי טהרה (פ"ד מ"ב) העיר מ"ט נקט אלו דוקא, הא מוכח בתוס' כריתות יג. דהא דמשקין הבאין מגוף הטמא מכשירין שלא לרצון היינו אפי' משקין שאינן מעין כגון דמעת עינו וחלב האשה.

בבאור הגר"א (נדפס בסוף מס' נדה מתלמיד אחר) כתב: משקין של טמא, פי' היינו כל מעיינות של טמא אפילו הוא שני אינו צריך מחשבה.

[יז] וכ"כ בדברי שמואל (מודלינגר, סי' ב). וע"י לעיל הערה יב.

[יח] וכ"כ בלפלות ראובן (ח"ה ע"מ מג).

[יט] במנחת שלמה (ב"מ כב:) כתב דדוקא אם נתן עליהם מים מהני, אך אם נפלו מאליהם, נחתא גרידא של איש זר שאינו שלו לאו כלום הוא.

[כ] ע"ש שהביא רא' מרפ"ב דיר' תרומות.

[כא] וכ"כ בחזו"א (סי' ה אות ב), ובמשנה אחרונה (פ"ה מ"א) לא ס"ל כן, וע"ע באלהיו רבה שם.

[כב] במשנ"א (טבו"י סופ"ג) כתב דלטעם זה אפילו משקה שאינה מטמא אחרים כגון משקה טבו"י מכשיר שלא לרצון. וע"ע במשנ"א שכתב

כתב דכיון דהוי מחלוקת בברייתא וסתמא במתניתין קי"ל כמתני' [כז].

בפי' הרא"ש פי' כהרמב"ם (המובא להלן). ואולי נטה מפי' הר"ש משום דס"ל דדוחק לאוקמי מתניתין כר"מ. ולהלן פ"ג מ"ב תנן ושאר כל המשקין טהורין, ובמהר"ם גרס ושאר כל המשקין טמאין, ופי' כל המשקים הטמאים וכו' מכשירין, וסתם מתני' רבי מאיר וכי היכי דאית לי' כלי טמא חושב משקין כו' קסבר משקים טמאים מכשירי כו'. ובפי' הרא"ש שם הביא גירסת מהר"ם וכתב דאינה גירסא נכונה:

בפיה"מ פירש טעמא דמטמאין אף שלא לרצון משום דלא בעינן שיהיו לרצון אלא אם קדם המשקה על הפירות ואח"כ יבוא הדבר המטמא כדכתיב וכי יותן מים וגו' ואח"כ ונפל מנבלתם עליו, אבל כשהטומאה וההכשר בבית אחת לא בעינן לרצון.

ודבריו צ"ב דמשמע דכל היכא דאינו כדכתיב בקרא לא בעינן לרצון, וא"כ לכאורה ה"ה אם נפלו משקין טהורים יחד עם טומאה שהוא דבר גוש לא

בעינן לרצון [כז], ומ"ט נקט מתניתין דוקא משקין [כח].

אף בהלי' טו"א (פ"ב הי"ג) כתב הרמב"ם הטעם דלא בעינן לרצון שהרי הטומאה וההכשר באין כאחת, אלא דסתם ולא פירש משום דכתיב וכי יותן מים וגו' כמו שכתב בפיה"מ. ואולי י"ל שחזר בו מטעם הנ"ל [כט],

אלא ר"ל דכיון דכך הוא דין משקים טמאים בעלמא דמטמאים אף שלא לרצון (הן ז' משקים המטמאים כלים מדרבנן [ל] והן משקים היוצאים מן הטמאים שהם אבות הטומאה ומטמאים כלים כדאי' בסופ"ח דכלים), אמרינן דאף אם נזדמן בהדיא דין הכשר אשר בענין בו דוקא רצון מ"מ לא הורע כחם של המשקים הטמאים ולא נשתנה דינם ואכתי אין צריכים רצון. ומש"כ הרמב"ם שהרי באין כאחת ר"ל דכיון דיחד עם ההכשר איכא טומאה של משקין טמאין דלא בעו רצון שוב א"צ רצון אף לענין הכשר [לא]. ולפי"ז דוקא במשקין טמאין אמרינן הך דינא ולא בדבר גוש שנפל יחד עם המשקין [לב].

[כט] ולא יפלא לומר כן, דמצינו הרבה שחזר בו במשנה תורה מדין שכתב בפיה"מ, וכ"ש דנוכל לומר שחזר בו מטעם הדין לחודיה.

[ל] דלכאורה מטמאין כלים אף שלא לרצון, דלא מצינו שחילקו בין משקין דרבנן לדאורייתא אלא לענין שאם נטמא גבו לא נטמא תוכו.

[לא] עי' במלאכת שלמה דמשמע דמפרש כך.

[לב] וא"ש דנקט מתניתין מטמאים שלא לרצון ולא מכשירים שלא לרצון, דכיון שהם מטמאים שלא לרצון היינו טעמא דמכשירים שלא לרצון (משא"כ למש"כ בפיה"מ).

כתב הרמב"ם (פ"י טו"א ה"ה) המשקין היוצאין מאותן הטמאין כו' מטמאים בלא הכשר

[כז] ובדברות משה (שבת ח"א הערה קט) כ' דדוחק לומר דמוקים הר"ש מתני' כר"מ דהא לא קאמר ומתני' ר"מ היא. וגם הא בסוף פ"ג דטבוי' כו"ע סברי שמשקין טמאין מטמאין שלא לרצון ואין כתב דהוא משום דכלי טמא חושב משקין. וכתב דר' יוסי לא פליג אלא בכלי טמא דס"ל דאינו חושב משקין אבל משקין טמאין מטמאין שלא לרצון ומתני' כדברי הכל.

[כז] עי' מה שדחק לחלק בהון עשיר מ"ב.

גדולה מזו הוציא מדברי פיה"מ בשו"ת עטרת חכמים (חו"מ סי' יט ק"ו), שאם נגע טומאה באוכל ואח"כ נפל משקה, ג"כ לא נבעי לרצון.

[כח] וי"ל משום דבמשקין משכחת ליה בקל בבית אחת.

ויש לפרש כן בכוונת התוס' ישנים בכריתות (יג.) שכתב: וטעמא 'מתוך' שמטמא[ין] שלא לרצון מכשירין נמי שלא לרצון:

בתוס' ישנים שם כתב עוד דנראה דדוקא במשקין הבאין מגוף אבל משקין שנטמאו בשרץ בעי הכשר. ובתורת האשם^[לג] תמה מה טעם יש לחלק ביניהם^[לד]:

שהטמאה וההכשר באין כאחת. מש"כ מטמאים בלא הכשר י"ל דאין כוונתו שמטמאים שלא לרצון (דדין זה כתב אח"כ), אלא דלא בעינן שיבוא מים לפני הטמאה דסגי בזה שהמים באים בשעת ביאת הטמאה.
[לג] סי' ג סק"ד במפתחות והוספות (ובדפו"ח

על אתר), וכן בשירי טהרה (פ"ד מ"ב) ובמקדש דוד (טהרות סי' מג אות ו).
[לד] ולמש"כ בביאור דברי הרמב"ם אולי יש ליישב דברי התו"י. וע"ע במשנ"א (סופ"ג דטבו"י); אשי ישראל (שבת יז.); רש"ש (במשניות).

ב המרעיד את האילן להשיר ממנו אוכלין^(א) או את הטומאה אינן בכי יותן. להשיר ממנו משקין, בית שמאי אומרים היוצאין ואת שבו בכי יותן ובית הלל אומרים היוצאין בכי יותן ואת שבו אינן בכי יותן מפני שהוא מתכוין שיצאו מכולן:

פירוש הר"ש

ב המרעיד. לשון נענוע^(ב): להשיר ממנו אוכלין או את הטומאה. כגון שהביא עורב שס^(ג) שרץ או נזילה או כוית מן המת ונשאר בין ענפי האילן: אינן בכי יותן. אם מחמת רעדה זו נפלו מי גשמים שנאילן על פירות שתחתיו לא הוכשרו^(ד): היוצאין ואת שבו. משקין היוצאין מחמת הרעדה^(ה) ומשקין הנשארין ונפלו אחרי כן על הפירות הוכשרו, לאחשזני אחשזניהו וכתלושין דמו: מפני שהוא מתכוין שיצאו מכולן. מתכוין להוציא כל המים מן האילן^(ו), והנשארים לאו דעמיה עליהו ולא מכשרי^(ז):

כנסת ישראל

חז"ל בב"ב כז: דלמא מייתי עורב טומאה ושדי התם, ובנדה ד: נימא עורב אתי ושדא^[ב]:

(ד) לא הוכשרו. במים חיים הק' כיון דבודאי יצאו המים ע"י הרעדה האילן^[ג] מאי שנא מהא דתנן לקמן ריש פ"ד השוחה לשתות המים העולין בפיו ובשפמו בכ"י כיון דודאי יעלו המים בפיו ובשפמו^[ד]. וחכ"א^[ה] כתב לתרץ עפ"ד החזו"א (סי' ג אות א) שביאר דלא אמרינן כן אלא כגון התם דאחשביה למים העולה בפיו, ואמרינן

(א) להשיר ממנו אוכלין. גבי אוכלין לא פירש שהביאם עורב. ואולי אוכלין היינו פירות האילן עצמו, וכדמצינו שנהגו להרעיד בעץ הזית ע"י בהערוך (ערך נקף ב) פ"י המסיק, המרעיד את האילן כדי שיפלו הזיתים:

(ב) המרעיד, לשון נענוע. רעדה שייך בדבר שעומד במקומו ומתנענע, וניעור בדבר שאינו עומד במקומו אלא תופסו כולו בידו כדלקמן משנה ד' הנוער אגודה של ירק^[א]:

(ג) שהביא עורב שם. נקט כסגנון דברי

[ד] ואין לומר דמיירי שלא ידע שיש שם מים או שלא הרעיד בחזק, דמתניתין סתמא קתני ולא פ"י הראשונים דטעם הדין משום הנ"ל. ובמשנ"א (מ"ה) כתב דאי מיירי שלא ידע א"כ אדחני סיפא להשיר ממנו משקין היוצאין בכ"י ליפלוגי וליתני בדיד' שאם ידע שיש שם משקין הם בכ"י (מיהו על זה י"ל דרצה לאשמעין דין ואת שבו).

[ה] הג"ר יצחק דוד אלטר שליט"א.

[א] ע"ע ברש"י עירובין לה. ד"ה והכא ובר"ש פ"ד זבים מ"ג.

[ב] וע"ע ב"מ כד: שהוא דיו דשקיל בשרא ושדיה בצנייתא, וחולין צה. ברש"י ד"ה נמצא, שמה עורבים חלפוהו.

[ג] ע"י בר"ש לקמן סוף מ"ד "כיון דאי אפשר זה בלא זה".

דקאמר דבעינן שיחשוב עליהם לצורך תלוש, ומפרש מה דאמרינן בחולין טז. דבשביל שיוודח כותל מערה אינן בכ"י דהיינו משום דאחשבינהו לצורך מחובר^[ח], אבל הרמב"ם (פ"ב טו"א ה"ג) מפרש דמתכוון שיוודח הכותל אינן בכ"י משום שהמים אינן תלושין כלל^[ט], ולא הביא בשום מקום הך דינא דבעינן לצורך תלוש^[י].

(ו) נתכוין להוציא כל המים וכו'. מפרש דמכולן היינו כל המים. והרמב"ם גורס שיצאו מכולן^[יא], היינו שיצאו לגמרי מן האילן^[יב], וכמ"ש במשנה תורה (הל' טו"א פ"ג ה"ט) והנשארים בו אע"פ שנשרו ממקום למקום אינן תלושין ברצון מפני שהוא מתכוון שיצאו מכולו (פרפראות למשנה)^[יג].

דמה שנוסף בהכרח אחשביה נמי כיון דבלא"ה א"א לשותות, אבל היכא דלא אחשביה למים כלל לא אמרינן כן, וא"כ ה"ה כאן דאין כוונתו על המים כלל אינם בכ"י^[יד].

(ה) משקין היוצאין מחמת הרעדה. במים חיים הך דבתורת כהנים פ' שמיני (מובא ברש"י חולין טז. ד"ה לענין הכשר) אי' דבעינן דוקא שחישב עליהם לצורך תלוש ולא לצורך מחובר, מבואר דבעינן דוקא מחשבה חיובית לצורך תלוש והכא הרי לא חשב אלא להסירן ולא לצורך שום דבר ואמאי מכשירין^[טו]. [ואולי י"ל דבאמת א"צ מחשבה לצורך תלוש וכדמשמע במתניתין, אלא עיקר הדרשה דתו"כ למעוטי לצורך מחובר].

וכל זה אליבא דרש"י שהביא התו"כ

חישב עליהם שירדו בבורות וכו'. וז"ל בפיה"מ, וזה לשונם בספרא יכול אפילו הן, כלומר הפירות, בבורות בשיחין ובמערות יהיו מוכשרין ת"ל בכל כלי יטמא. ואמרו עוד מה כלי מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף אני ארבה את שמילאן לגבל בהן את הטיט ולכבס בהן את הכלים שהן תלושין מן הקרקע, ומוציא את שבבורות ושבשיחין ושבמערות שאינן תלושין מן הקרקע.

[ויתכן דלדידי' מים שבכלים שחישב עליהן שירדו לבורות שיחין ומערות כיון שהם בכלים הרי הם תלושין לרצון].

[יא] ובהגהות כת"י לר"ב אשכנזי לפיה"מ 'שיצא מכללך'.

[יב] וכן משמע מל' התוספתא (פ"א ה"ג) אע"פ שסוחטין והמים יורדין מצד העליון לתחתון הרי אלו טהורין שאינן נחשבין אלא לאחר שיצאו מכולן.

[יג] ואין נפק"מ בפשט בין הגרסאות.

[יד] וכמש"כ בתו"כ פ"ה מ"ה לענין אחר.

[טז] ואין לפרש שרצונו היה להשיר משקין כדי שיפלו על כלים או זרעים תלושין שתחתיו, דאין זה במשמעות פשטות לשון המשנה, וכן מבואר בפיה"מ לקמן פ"ד מ"ב גבי אם ניער בכ"י שכתב אבל אם ניער גופו לסלק מים שעליו הרי אותן המים הניתזין מעליו מכשירין הואיל וכוונתו להסירו, 'כמו שקדם כעין זה בתחלת המסכתא באילן'.

ועי' באור הגר"א לקמן מ"ג דמפרש דר' יהושע פליג על דין זה וס"ל דהיכא דאין לו צורך במים אינם בכ"י.

[ח] וכן מבואר מל' הראב"ד פ"ב טו"א ה"ב לשום דבר תלוש.

[ט] עי' שו"ת עטרת חכמים (ח"מ ס' יט קר' ו) וחזו"א (ס' א אות יח).

[י] בפיה"מ (פ"ד מ"ז) הביא רק רישא דברייתא דתו"כ ולא הביא מה שהביא רש"י יכול אפילו

(ז) והנשארים לאו דעתיה עלייהו ולא מכשירי. במשנ"א^[יד] ביאר דר"ל דלא נתקיימה מחשבתו^[טו], ולב"ש סגי במה

דמעיקרא חשב על כולן אע"ג דלא נתקיימה מחשבתו^[טז]:

[יד] כאן ולקמן פ"ב מ"ה ד"ה הנתזין.

[טו] וכ"כ בערוה"ש (טהרות סי' קפ אות ט).

[טז] משמע דמפרש דב"ש ס"ל דאת שבו בכ"י אפי' אם לא נשרו המים ממקום למקום, וכ"כ בזרע יצחק (ר"י שילמאן, סי' כא), ודלא כמש"כ

במעשה ארג (וכ"כ בערוה"ש טהרות סי' קפ אות י' וברש"ש לקמן מ"ד ועי' חסד"ד) דלב"ש מיירי שנשרו ממקום למקום וס"ל דבזה נתקיימה מחשבתו. ע"ע מש"כ בביאור מח' ב"ש וב"ה בחזו"א (סי' ג אות ג).

ג המרעיד את האילן ונפל על חבירו או סוכה ונפלה על חברתה, ותחתיהן זרעים וירקות המחוברין לקרקע, בית שמאי אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינם בכי יותן, אמר רבי יהושע משום אבא יוסי חליקופרי איש טיבעון^(א) תמה עצמך אם יש משקה טמא מן התורה עד שיתכוין ויתן שנאמר וכי יותן מים על זרע:

פירוש הר"ש

ג ונפלא^(ו) על חבירו. [על אילן אחר]^(א), ומתמיו זרעים וירקות, וכן סוכה דהיינו ענף של אילן^ב ונפלה על חזירתה, [סוכה אחרת], ומתמיה זרעים [וירקות]^(ב). ואע"פ שבשעה שהרעיד היה שם הפסק חשיב הכשר^(ג): וב"ה אומרים אינן בכי יותן. בשנגזו קודם שנחלשו פליגי^(ד), דאי בשנחלשו עדיין

משקה טופח עליהם, אפילו צ"ה מודו דהווי בכי יותן כדמוכח בפרק קמא דשבת^(ה). גזי צוהר לגמ'^(ו): עד שיתכוין ויתן. ואפילו זרעים וירקות מלושין מתמיהן לא הוכשרו דמן האילן נפלו לחזירו ומסוכה לחזירתה ולא נתכוין שיפלו על הזרעים ועל הירקות^(ז):

שינויי נוסחאות: א. מה שבסוגריים נוסף מכת"י. ב. בנדפס נוסף כאן 'ותחתיהן זרעים וירקות וכן' ומחקו במדומי שדה וכן נמחק בכת"י.

כנסת ישראל

(א) איש טבעון. בערוך (ערך חליקופרי) פי' ראש מקום ששמו טבעון, כמו ויען איש ישראל (ש"ב יט, מד). ועי' בהקדמה לפיה"מ (בסופו) וז"ל וענין אמרו איש צרידה ואיש ירושלים וזולתם מן המקומות ר"ל שהוא החכם של אותו המקום והנכבד שבו, כאילו יאמר שאותו אדם מאנשי אותו המקום הוא באמת נקרא איש^(א).

(ב) ונפלו על חבירו. על אילן אחר, ותחתיו זרעים וירקות וכן סוכה כו'. בא לבאר מה דקתני 'ותחתיהן', שאין פירושו שתחת האילן שהרעיד והסוכה

שהרעיד איכא זרעים וירקות אלא תחת חבירו בלבד, ועל ידי הרעידה לא היה שייך שיפול על הזרעים כיון שחבירו מפסיק ועל כרחך לא נתכוין שיפלו על הזרעים:

(ג) ואע"פ שבשעה שהרעיד היה שם הפסק. ונפילת המשקין מחבירו על הפירות היתה שלא ברצון, מ"מ חשיב הכשר הואיל והרעידה הראשונה היתה כדי להוציא המשקין, וכדקתני לעיל מ"א דסגי בתחילתו לרצון^(ב). ולא פליג בית הלל בזה, ולהלן מבאר במאי פליגי:

מפרש התם כל משקה שבתחלה נפל 'על הפירות' לרצון אע"פ כו', ולא סגי במה דנתלשו ברצון, ובעינן נמי שיפלו על הפירות לרצון.

[א] וע"ע ברמב"ן פ' נח (ט, כ) ובמאירי אבות פ"א מ"ד ובפ"ר אברהם בן הרמב"ם שמות ב, א. [ב] היינו דוקא להר"ש ודעימי אבל הרמב"ם

המשנה כתב דלית ליה הא דקאמר בגמ' דאם בשעת בצירה עדיין משקה טופח עליהם הרי זה בכי^[1].

*

הרמב"ם^[1] כתב דפירות מחוברים אינם נעשים מוכשרים וז"ל, שדבר ידוע הוא שאין לך זרע שלא בא עליו מים כשהוא מחובר, לא נאמר וכי יותן מים אלא לאחר שנעקרו האוכלין ונתלשו המשקין. והרמב"ן (חולין קיח:) כתב דמשכחת ליה הכשר במחובר אם חישב על המים לדבר התלוש. אך הרמב"ם לית ליה הך דינא, ולדידיה הכל תלוי אם המים תלושין או מחוברין, וכל זמן שהם מחוברין לעולם אין בהם הכשר אפי' חישב לצורך תלוש^[ח] (ואינו מועיל אם נתלשו אח"כ כיון שהוכשרו בעודן מחובר וכדלעיל).

*

(ד) בשנגבו קודם שנתלשו פליגי. הא פשיטא דבשעת חיבורם לא הוכשרו הזרעים והירקות דהא במחובר לא שייך הכשר^[2], וב"ש דס"ל בכי יותן על כרחך היינו אחר שנתלשו, וצ"ל דטעמא דב"ה דפליגי משום דמיירי בשנגבו קודם שנתלשו:

(ה) כדמוכח בפ"ק דשבת גבי בוצר לגת. דאמרינן שם מ"ט הוכשר כו' רב נחמן כו' אמר פעמים שאדם הולך לכרמו לידע אם הגיעו ענבים לבצירה או לא ונטל אשכול ענבים לסוחטו ומזלף על גבי ענבים ובשעת בצירה עדיין משקה טופח עליהם. וכן דעת כמה ראשונים דאף דמים שנפלו על המחובר לא חשיב לרצון מ"מ אם כשנתלשו עדיין משקה טופח עליהם ה"ז בכי יותן, עי' ברא"ש (שם); תוס' חולין (לא:) ותוס' הרא"ש (שם); ראב"ד (פי"ג ט"א הט"ז)^[ד].

הרמב"ם^[ה] מפרש הא דהבוצר לגת שמזלפו ע"ג הענבים 'הבצורות', ובמרכבת

[ה] הל' טו"א פ"א ה"א ובפיה"מ אהלות פ"ח מ"א.

[ו] באור"ש ושקל הקדש כתבו דאולי הי' לו גי' אחרת בגמ'. וכן משמע בפיה"מ אהלות (פ"ח מ"א) שהביא גמ' דשבת כזה"ל, וכבר באר בגמ' שבת טעמי הדבר, מכלל אותם הטעמים שפעמים שאדם בודק וכו' על ענבים הבצורים.

במרכה"מ כתב דהרמב"ם פסק כו' יוסי ב"ר יהודה בתוספתא (פ"א ה"א) דמחלוקת ב"ש וב"ה שם בשעקרן ומשקה טופח עליהן. ע"ע במשנ"א טהרות (פ"י מ"ב ד"ה והבצורין), חזו"א סי' א אות י.

[ז] פי"ב טו"א ה"א ובפיה"מ פ"א מ"א.

[ח] שו"ת עטרת חכמים (חו"מ סי' יט ק"ו); חזו"א (סי' א אות יח).

[ג] כדתניא בתו"כ מובא בפיה"מ (פ"ד מ"ז) ובפ"ה הרא"ש (פ"ד מ"ו) וברש"י חולין טז, א.

[ד] וצריך ביאור מ"ט מועיל כשעדיין משקה טופח עליהם אע"ג דלא היתה בהם רצון משנתלשו. ואולי י"ל דלדעת רבינו ודעימי' דסגי בתחילתו לרצון אע"פ שנפלו על הפירות שלא לרצון, חזינן דס"ל דכל היכא דאיכא רצון בהך מים סגי לן (וכל' רבינו מיוחס ואפי' לא חשב על הפירות אלא על המשקין כו' 'שהרי יש בהן רצון'), הכי נמי סגי כמה שהי' רצון בהיותם מחוברים.

לדעת תוס' הרי"ד (שבת יז.) הא דאמרינן דאם כשנתלשו עדיין משקה טופח ה"ז בכי היינו דוקא כשנתלשו ע"י מעשה כדאי' התם שנוטל אשכול ענבים לסוחטו. ולדידי' א"ש מתני' דאיירי נמי בנתלשו המשקין ע"י מעשה. וכע"ז כתב באמרות טהורות לפרש מתני' מדנפשי'.

במשנה תורה חזר בו ממה שפי' בפיה"מ דפליגי ב"ש וב"ה לענין הכשר הפירות ומפרש דמיירי רק לענין תלישה ברצון, וז"ל הרמב"ם (פי"ג הט"ז): המרעיד את האילן ונפל על חבריו או סוכה ונפלה על חבריתה ותחתיהן זרעים וירקות מחוברים לקרקע ונפלו המים על הפירות המחוברים שתחתיהן אותן המים שבזרעים ושכירות אינן תלושין ברצון^[יג].

ובכס"מ ביאר בדעתו דעיקר טעמא דב"ה דאינם בכ"י משום שנפלו על מחוברין^[יד], דכל היכא דנפלו על מחוברין אינן תלושין לרצון. והקשה דא"כ מאי איריא נפלו על חבריו אפילו נפלו מהאילן עצמו על הזרעים המחוברים אינם בכ"י, ותיירץ דדוקא כשנפלו על המחובר בגוונא דמתניתין היינו שנפלו על המחובר שלא במתכוין, הוא דאינו בכ"י, אבל אם נפלו על

בפי' הרא"ש נטה מדרכו לפרש כהר"ש^[ט]. ואולי לא ניחא ליה לפרש דפליגי בנגב קודם שנתלשו דא"כ עיקר חסר מן הספר. ומפרש הרא"ש כפי' הרמב"ם בפיה"מ^[י] דמיירי "אף אם הי' תחתיו פירות תלושין" ופליגי אם כשיש שם הפסק הוי הכשר דב"ה ס"ל דאינו בכ"י כיון שלא נפלו המים מן הענף שהרעיד על הפירות בלי הפסק, הואיל ונפלו מן השני שלא ברצון בעלים^[יא], וב"ש סברי דמיקרי ברצון הואיל והרעידה הראשונה להוציא המשקים^[יב].

מבואר מדברי הרא"ש דבית הלל מודים לב"ש שהמים נתלשו לרצון, ולא נחלקו אלא לענין הכשר הפירות דס"ל לב"ה דלא סגי מה שהרעידה הראשונה היה לרצון, ואינם בכ"י.

*

[יג] בראב"ד כתב על דברי הרמב"ם, היה לו לומר שאין מקבלין הכשר במחובר מיהו אם הוכשרו במחובר לרצון ונתלשו ועדיין משקה טופח עליהם לרצון הרי הם מוכשרין, אך לכאור' מדברי הרמב"ם בפ"א ה"א יוצא דס"ל דאינם בכ"י אף אם משקה טופח עליהם כשנתלשו.

[יד] ע"ש שם דאילו נפלו על התלושין אע"פ שלא נתכוון שיפלו עליהם מ"מ כיון שנתכוון להשירם מן האילן ונפלו על התלושין הוו להו נתלשו לרצון. וכדבריו משמע ממה שדקדק הרמב"ם 'אותן המים שבזרעים ושכירות' אינן תלושין לרצון, (וכן בפיה"מ הוסיף הרמב"ם תיבות אלו במהד"ב).

וע"כ לא סבירא ליה להרמב"ם מש"כ בתוס' הרי"ד לחלק בין ירדו מאיליהן למוציאם ע"י מעשה, אלא לעולם אינו בכ"י במחובר.

[ט] עי' ידיעות נחוצות שבראש ספר כנסת ישראל עמ"ס מקואות אות ו.

[י] בפירוש המשניות ישנם כמה מהדורות ואינו מבואר היטב מה הם, ומפי' הרא"ש ניתן לעמוד על א' מהם.

[יא] אין ראי' מכאן דס"ל להרא"ש כהרמב"ם דבעינן רצון בעלים דוקא, דבמשנה זו העתיק פירוש הרמב"ם. וכעין דמצינו שכ' הפוסקים (ש"ך חו"מ סי' לט סק"ב ועוד) שדרכו של הרא"ש להעתיק דברי הרי"ף אף היכא דלא ס"ל כוותיה.

[יב] להרא"ש צ"ע מ"ט נקט מתני' מחוברין. וי"ל בדוחק דאתי לאשמעינן דאע"ג דלא חשיב הכא לצורך מחובר כיון שנפלו מן השני שלא ברצון בעלים והו"ל למימר דהוי בכ"י, קמ"ל דמהאי טעמא גופא אינו בכ"י דלא היה לרצון.

המחובר מהאילן עצמו, דהיינו במתכוין, ה"ה בכ"י, עכ"ד. וצ"ע דהרי אינם תלושין ואין בהם דין הכשר^[טז].

ואולי יש לפרש עפ"י דרכו של הכס"מ דעיקר הטעם דאינם בכ"י הוא משום שנפלו על מחוברין, אבל באמת ה"ה במתכוין אינם בכ"י. ומה שהק' הכס"מ מאי איריא דנקט מתניתין דייקא נפלו על חבריו דהיינו שלא במתכוין, י"ל דממה שהוסיף הרמב"ם 'אותן המים שבזרעים ושבירקות' אינן תלושין ברצון, מבואר דמפרש מתניתין דהמחוברים אינן בכ"י ומכלל לאו אתה שומע הן שהתלושין בכ"י, וגבי תלושין שפיר קמ"ל דאע"ג שנפלו מן השני שלא לרצון בכ"י^[יז].

*

הראב"ד (פי"ג הט"ז) פ"י דב"ש סברי כיון שמתכוין להפיל את האילן או את הסוכה ואין להם עוד צורך שישארו עליהם המשקין^[יח], אי נמי מחשבת נפילת האילן והמשקין שעליו מחשבה אחת היא והרי הוא כמו שהרעיד להשיר מהם המשקין על הזרעים שתחתיהן והרי הן בכ"י, וב"ה סברי אעפ"כ אינו אלא כמרעיד להשיר ממנו אוכלין^[יט] [לעיל מ"ב] שהרי אינו מתכוין אלא להפיל הסוכה עצמה.

והא דנקט זרעים וירקות מחוברים תחתיהם רבותא הוא לב"ש אע"פ שמחוברים בשעת

הכשר אם נתלשו ומשקה טופח עליהם הרי הן בכ"י יותן, א"נ אם נתלשו עם נפילת הסוכה והמשקין עליהן סברי ב"ש התלישה והכשר באין כאחת והרי הן מוכשרין ואע"פ שנגבו מיד וב"ה סברי אינן מוכשרים. והתוספתא שעל זו המשנה צריכה אומן^[יח] עכ"ל.

בכס"מ הק' דממה שכ' הראב"ד אם נתלשו ומשקה טופח עליהם הרי הם בכ"י, משמע דלב"ה אינם בכ"י ומשמע מכמה משניות דה"ה כשנפל מים על ירקות המחוברים ונתלשו הוי בכ"י, ודוחק לומר דאתו הני סתמי דלא כב"ה, וכן משמע גבי הבוצר לגת שאם כשנתלשו משקה טופח עליהם מודו ב"ה דהוי בכ"י. ובשקל הקדש^[יט] תמה דהא מבואר בראב"ד דכל פלוגתתם הוא רק במרעיד האילן והסוכה להפילו ולא נתכוין להשיר המים, אבל מהיכי תיתי דלב"ה אף היכא דמתכוין להשיר המים ונפל על מחוברים דלא מהני ההכשר אחר שנתלשו ומשקה טופח עליהם:

(ו) ואפילו זרעים וירקות תלושין וכו', ולא נתכוין שיפלו על הזרעים ועל הירקות. כלומר דרבי יהושע פליג על ב"ש וב"ה, דתרוויהו ס"ל דאי עדיין משקה טופח עליהן כשנתלשו הוו בכ"י אע"פ שהזרעים היו מתחילה מחוברין לקרקע, ור"י ס"ל דהן במחוברים והן בתלושין אינן בכ"י אף אם עדיין משקה טופח עליהן:

[טז] וכמו שפי' הרא"ש בדעת ב"ש.

[יז] אף שאין להם רצון להשיר המשקין, סגי בזה שאין להם צורך שישארו המשקין שם.

[יח] עי' לקמן מ"ד אות ד.

[יט] מערכה ד' אות מה, וכן הק' בחזו"א סי' א אות יד.

[טז] ברש"ש (משניות) ובמשנה אחרונה הקשו בסגנון אחר, דכל שאינו לצורך תלוש אינו מכשיר. אבל אי משום הא ל"ק דהרי הרמב"ם לית ל' הך דינא (עי' לעיל הערה ח).

וב"ש בודאי ס"ל בעלמא דנפלו על המחובר אינו בכ"י אבל היכא דנפלו על המחוברים שלא בכוונה ה"ז בכ"י.

בפיה"מ פירש דר"י בא ואמר טעם ב"ה, וכ"כ בפ"י הרא"ש דר"י לסיועי לב"ה קאתי. מדברי ר"י מבואר דבא מצד חסרון כוונה בנתינה על הפירות, והא תינח למה שפי' הרמב"ם בפיה"מ דלב"ה אינן בכ"י משום שנפלו מן השני על הפירות שלא לרצון, אבל למה דמפרש במשנה תורה דאין המים תלושין לרצון, לא שייך כאן חסרון כוונה בנתינה על הפירות, וצ"ב במה הוי סיוע לב"ה. ואולי י"ל דבאמת לפי מש"כ במשנה תורה ר"י לאו לסיועי קאתי. דהנה כתבנו לעיל לדייק מל' הרמב"ם שכ' אותן המים שבזרעים ושבירקות, דמשמע דאילו המים שנפל על פירות תלושין הוי בכ"י (וזה חידושא דמתניתין), א"כ י"ל שפיר דע"ז תמה ר"י:

בערכי תנאים ואמוראים (ערך אבא יוסי חלי קיפרי) כתב נראה דקסבר אבא יוסי חליקופרי דיש אם למסורת נר"ל ולית ל"י וכי יותן

כדלהלן], דכיון דדריש עד שיתכוין משמע אע"פ שנתכוין למשקה וניחא ל"י במשקה אלא דבנפילה על הזרעים לא איכפת ל"י אינו מכשיר, ולית ל"י הא דתנן כל משקה שתחילתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון וכו', וכי יותן דומיא דכי יתן לית ליה עכ"ל. ולכן הכא דנפילת המשקין מחבירו על הפירות היתה שלא ברצון אינם בכ"י:

באליה רבה פירש דרבי יהושע אכולהו מתני' פליג, דתנן להשיר ממנו משקין היוצאין בכ"י ואע"ג דלא ניחא ליה בהני משקין כלל אלא שיושרו מן האילן ויצאו לאיבוד, ואתא ר"י וקאמר תמה עצמך אם יש משקה טמא בתורה עד שיתכוין ויתן בידים אבל נפלו לא שנאמר וכי יתן, ורבנן הוא גזור טומאה בנפלו היכא דקא מכוין לנפילה וניחא ליה בהנך משקין דליפול היכא דצריך ליה^[ב], אבל הכא דלא צריך ליה להנך משקין כלל אינן בכ"י^[בא]:

גמורה מה"ת הוא.

[בא] צ"ע דלפי' זה עיקר חסר מן הספר.

[ב] משמע דר"ל דדרשה דיותן דומיא דיתן אסמכתא בעלמא הוא. ופשוט דלא קאמר כן אלא לר"י אבל ב"ש וב"ה תרוייהו ס"ל דדרשה

ד הנוער אגודה של ירק וירדו מצד העליון לתחתון בית שמאי אומרים בכי יותן ובית הלל אומרים אינן בכי יותן, אמרו להם ב"ה לב"ש (והלא) [והרי] הנוער את הקלח חוששין אנו שמא יצאו מן העלה לעלה, אמרו להם ב"ש שהקלח אחד ואגודה של ירק קלחים הרבה, אמרו להם ב"ה והרי המעלה שק מלא פירות ונתנו על גב הנהר חוששין אנו שמא ירדו מצד העליון לתחתון, אבל אם העלה שנים ונתן זה על גבי זה התחתון בכי יותן רבי יוסי אומר התחתון טהור:

פירוש הר"ש

ד הנוער אגודה ש' ירק. כגון שירדו עליו גשמים או שנפלו צמים שלא לרצון⁽⁸⁾, ומנעין כדי שיצאו ממנו המים, כאדם המנער טליתו: המעלה שק מלא פירות. שנפל בנהר שלא לרצון והעלהו והניחו על שפתו: התחתון טהור. כלומר אף התחתון טהור וכל שכן העליון⁽⁹⁾:

תניא בתוספתא (פ"א ה"א) המרעיד את האילן להשיר ממנו משקין ונפלו על תלושין שבו ועל מחוצרים שתחתיו, ב"ש אומרים בכי יותן וב"ה אומרים על התלושין בכי יותן ועל המחוצרים אינן בכי יותן. אמר רבי יוסי בר רבי יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה על המרעיד את האילן להשיר ממנו משקין ונפלו על התלושין שבו ועל המחוצרים שתחתיו שאינן בכי יותן ועל שערקן משיגבו שאינן בכי יותן, על מה נחלקו על המרעיד את האילן ונפלו מצד לצד ומסוכה לחצירתה באותו אילן שצית שמאי אומרים בכי יותן וצית הלל אומרים אינן בכי יותן. אמרו להם ב"ה לב"ש אי אחס מודים⁽¹⁰⁾ במעלה שק אחד מעורר ונתנו על גבי הנהר שאע"פ שהמים יורדין מלד העליון

לתחתון שאינו בכי יותן, אמרו להם ב"ש אי אחס מודים במעלה שני שקין מעוררין ונתנו זה על גב זה המים יורדין מן העליון לתחתון שהתחתון בכי יותן, רבי יוסי אומר אחד שק אחד ואחד שני שקים צית שמאי אומרים בכי יותן וצית הלל אומרים אינן בכי יותן, רבי יהודה אומר רבי אליעזר זה וזה בכי יותן, רבי יהושע אומר זה וזה אינן בכי יותן, רבי עקיבא אומר התחתון בכי יותן והעליון אינו בכי יותן. פירוש, ע"י תלושין שבו וע"י מחוצרין שתחתיו. לכאורה איפכא גרסינן, מחוצרין שבו ותלושין שתחתיו⁽¹¹⁾, וכן דרבי יוסי בר רבי יהודה, דאי כגירסת הספרים⁽¹²⁾ דגרסי נמי דרבי יוסי בר רבי יהודה על התלושין שבו ועל המחוצרין שתחתיו שאינן בכי יותן, היכי קאמרין ב"ש מצד לצד בכי יותן⁽¹³⁾, אלא בשבש כחוצה והגירסא נכונה כדפרישית, וגרסינן דרבי יוסי נמי על מחוצרין שבו⁽¹⁴⁾ ועל תלושין שתחתיו שאינן בכי יותן⁽¹⁵⁾, ומצד לצד ומסוכה לחצירתה פליגי באותו אילן ובתלושין⁽¹⁶⁾. ואית דגרסי על מה נחלקו על המרעיד את האילן

'להשיר ממנו אוכלין' ונפלו מצד לצד ומסוכה לחצירה ב'אוח' אילן, כלומר שמשיר מצד לצד ומים נופלין על הפירות דב"ה סברי כיון

דלא מכיון להשיר מים אין כאן מחשבה וצ"ש סברי כיון דאי אפשר זה בלא זה מחשבה היא והרי הן צרי יותן:

בנפת ישראל

(א) כגון שירדו עליו גשמים או שנפלו במים שלא לרצון. רבינו לטעמיה דס"ל דאילו נתלשו מעיקרא לרצון תו לא בעינן שיפלו נמי על הפירות לרצון, ולדעת הרמב"ם א"צ לאוקמי שנפלו שלא לרצון דאף אי נתלשו לרצון אכתי בעינן נמי רצון בנפילה על הפירות.

שני דברים, וב"ה ס"ל דכל האגודה אחת היא ואף שרצה שהמים יצאו מצד העליון ויצאו משם, אכתי נשאר על צד התחתון וכל האגודה אחת היא, ומה שיצאו המים ממקום למקום באותו דבר לא הוי הכשר (ע"י פ"י הרא"ש).

*

במהר"ם ביאר מחלוקת ב"ש וב"ה וז"ל: ב"ש אומרים בכ"י. כיון דהשתא בשעת ניעור הוה ניחא שירדו מים מצד עליון לצד התחתון ומתוך כך יפלו המים מן האגודה חשיב הכשר: וב"ה אומרים אינו בכ"י. כיון דהיה חפץ שלא יהיו מים על זאת האגודה בצד העליון, נהי דבצד התחתון ניחא ל"י שירדו דרך שם, מ"מ כל האגודה אחת היא ותחתונה שוה לעליונה: א"ל ב"ה לב"ש והרי הנוער את הקלח חוששין אנו שמא יצאו מעלה לעלה. בתמיה וכי היכי דהתם אין חוששין הכי נמי באגודה לא ניחוש: אמרו להם שהקלח אחד. פ"י לא דמי אגודה לקלח דשם קלח אחד הוא וכל עליון שבו דין אחד להם אבל אגודה אין סברא לעשות כל קלחין שבהם אחד כמו שאנו עושין כל עליון שבקלח אחד:

ברש"ש כתב דב"ש וב"ה אזלי לשיטתייהו גבי המרעיד את האילן להשיר ממנו משקין דב"ש ס"ל את שבו בכי יותן, משום דנפרשו מענף לענף, וב"ה ס"ל דבעינן עד שיצאו מהאילן כולו.

אך צ"ע דהנה כאן מבואר דטעמא דב"ה דאינם בכ"י משום דהאגודה אחת היא והתם נקטו בטעמם מפני שהוא מתכוין שיצאו מכולו, ולא משום דהאילן אחד. לכן נראה דלאו היינו הך פלוגתא, אלא דהתם פליגי כיון דלא נתקיימה כל מחשבתו אם חשיב מחשבה, דב"ה ס"ל דלא חשיב מחשבה וב"ש ס"ל דכיון יצאו מים חשיב נתקיימה מחשבתו, אבל הכא פליגי אי חשיב פירש מדבר לדבר. ולא הזכירו ב"ה הכא טעמא דמפני שהוא מתכוין שיצאו מכולו דבלאו הכי אינו בכ"י משום דהאגודה אחת היא. ולב"ש התם טעמייהו משום דס"ל דחשיב נתקיימה מחשבתו ומשום הכי הוא דהוי בכ"י, אבל אפי' אם נשרו מענף לענף לא מטעם זה יהיו בכ"י, כיון שהאילן אחד.^[א]

ביאור דבריו, דב"ש ס"ל דאף דלא נתקיימה סוף מחשבתו, סגי במה דהשתא בשעת ניעור נתקיימה מחשבתו שירדו מים מצד עליון לצד התחתון, ותחתון ועליון חשיבי

[א] ע"י מ"ב הערה טז אם מיירי התם בנשרו ממקום למקום.

(ג) אמרו להם ב"ה לב"ש אי אתם מודים כו'. עי' להלן אות ט אהיכא קאי:

(ד) לכאורה איפכא גרסינן מחוברין שבו ותלושין שתחתיו. מה דס"ל לב"ש דעל מחוברין שבו בכ"י לכאורה היינו אחר שנתלשו, וב"ה דס"ל דעל מחוברין שבו אינן בכ"י היינו כשנגבו קודם שנתלשו אבל אם כשנתלשו עדיין משקה טופח עליהם אף לב"ה בכ"י (עי' דברי רבינו לעיל מ"ג). (ומדברי רבי יוסי בר"י דקאמר ועל שעקרן משניגבו שאינן בכ"י, מבואר דס"ל דבלא ניגבו פליגי ולב"ה אינן בכ"י)^[ד]:

הראב"ד (פי"ג הט"ז) כתב והתוספתא שעל זו המשנה צריכה אומן. ומשמע מהמשך לשון הראב"ד שם שכוונתו להא דפי' בדעת ב"ש לעיל מ"ג דפירות שהיו מחוברים בשעת הכשר אע"פ שנגבו לפני שנתלשו ה"ז בכ"י, ובתוספתא הא קאמר ר"י בר"י דהכל מודים בשעקרן משניגבו שאינן בכ"י יותן:

(ה) דאי כגירסת הספרים. במרכה"מ (פי"א טו"א ה"א) ובחסדי דוד כתבו לקיים גירסת הספרים:

(ו) היכי קאמרי ב"ש מבד לבד בכ"י יותן. דאי סבירא להו דאף מחוברין שתחתיו ואפי' תלושין שבו אינן בכ"י היכי קאמרי מבד לבד בכ"י:

(ז) וגרסינן בדברי יוסי נמי על מחוברין שבו וכו' שאינן בכ"י יותן. ור"י בר"י פליג אמתניתין וס"ל דב"ש מודי דאין הכשר במחובר כלל, ואפילו נתלשו אח"כ:

ומיושב נמי מה שהק' במים חיים מלקמן מ"ה גבי הממחק את הכרישה דס"ל לר' יוסי היוצאין בכ"י ואת שבו אינן בכ"י מפני שהוא מתכוין שיצאו מכולו, ופי' הר"ש דר"י אזיל בשיטת ב"ה דלעיל מ"ב, ומשמע דלב"ש אף המשקין שבו בכ"י, וצ"ע מאי שנא מקלח א' דתנן הכא דלכו"ע אינו בכ"י. אך באמת אינו ענין למתניתין:

*

הנה גבי מרעיד את האילן וכן גבי ממחק את הכרישה מיירי מתלישה לרצון וכאן מיירי מהכשר האוכל, וגבי מרעיד את האילן כתב הרמב"ם אע"פ שנסרו ממקום למקום אינם תלושין ברצון מפני שהוא מתכוין כו', מבואר דאילו לא ה' מתכוין שיצאו מכולו הרי הם תלושין לרצון ואע"פ שפרשו ממקום למקום באותו דבר, וצ"ב מ"ש גבי הכשר דלא סגי בהכי וגבי תלישה לרצון מהני:

(ב) כלומר אף התחתון טהור. צ"ב דהא כיון שהעלהו ברצון לא בעינן נמי רצון בנפילה על הפירות (אליבא דהר"ש ריש פירקין). ואולי פליג ר' יוסי על הך דינא וס"ל דלא סגי בתחילתו לרצון^[ב].

בפיה"מ כתב דטעמא דר"י משום שלא נתכוון שיבלל השק התחתון אלא נתכוון להגן בו על השק העליון שלא יבלל, ונמצא בלילת התחתון שלא לרצון. וטעמו של ב"ה כתב במשנה תורה [פי"ד הי"ד] המעלה שקין וכו' הוכשר התחתון במים שירדו מן העליון שהרי ברצונו הניח זה ע"ג זה^[ג]:

המים על התחתון. וע"ע בבאר חיים (סי' קעב אות ו).

[ד] עי' מה שפי' בעצי עדן.

[ב] וכדמצינו שכ"כ בערכי תנאים ואמוראים בדעת אבא יוסי לעיל מ"ג, ע"ש אות ו.

[ג] בערוה"ש (טהרות סי' קפב סק"י) כתב דב"ה לא פליג על ר"י אלא דס"ל שנתכוין גם שיפול

(ח) ועל תלושין שתחתיו שאינן בכי יותן. בחזו"א (סי' א אות טו) ביאר דתלושין שתחתיו חשיב שלא לרצון, וכמו דס"ל לרבי יהושע במ"ג:

שתחתיו 'שהן' בכ"י (וכ"כ בהגהות הגר"א). ולדברי החזו"א אתי שפיר דתלושין שבו חשיב לרצון:

במרומי שדה הק' דמשמע דוקא תלושין שתחתיו אינן בכ"י אבל תלושין שבו בכ"י, ותמוה דאי בתלושין שתחתיו אינו בכ"י כ"ש תלושין שבו, ולכן כתב להגיה בדברי ר"י בר"י על התלושין שבו ועל המחברים

(ט) באותו אילן ובתלושין. ופלוגתתם דומה לפלוגתתם במתניתין דידן, דב"ש מדמו לה לב' שקים וב"ה לשק אחד, וכמבואר בהמשך הברייתא אמרו להם ב"ה לב"ש כו' [ה]:

[ה] בעצי עדן מפרש דמה דקאמר בתוספתא אמרו להם ב"ה וכו' לא קאי ארישא דתוספתא,

אלא קאי אמתניתין הנוער אגודה של ירק כו'. וכ"כ ברד"ל ובחזו"א (סי' א אות טו).

ה' המוחק את הכרישה וסוחט בשערו^(א) ובכסותו, רבי יוסי אומר היוצאין בכי יותן ואת שבו אינן בכי יותן מפני שהוא מתכוין שיצאו מכולן:

פירוש הר"ש

ה' המוחק את הכרישה. מדחק ידו על הכרישה להסיר ממנה הטל^(ב): והסוחט בשערו ובכסותו. שהיה זה דרך וירדו גשמים על ראשו^(ג) ועל כסותו וסוחט זהם כדי שילאו המים: [בכרישה. תרגום חז"ר כרמי:] ואת שבו. משקים הנשארים ונפלו אחרי כן על הפירות: שיצאו מכולן. דנתכוין להוציא כל המים ולאו דעתיה על הנשארים, כזית הלל דריש פירקין^(ד) (מ"ב). ובבריתות פרק אמרו לו (טו): מייתי משנה זו בסגנון אחר ואין רבי יוסי נזכר שם. ואמרין התם אמר שמואל וכרישה ענמה הוכשרה מאי טעמא דשעת פרישתן ממנה הכשירה. ולשון הקונטרס שפירש שם משונה^(ה).

תניא בתוספתא (פ"א ה"ג) הממחק את הגג^(ו) ואת הכרישה אע"פ שהמים יורדין מלד העליון למחתון אינן בכי יותן, נחלשו הרי הן בכי יותן. רבי יוסי אומר זו וטמא שהיו מהלכין בדרך וירדו גשמים על ראשו ועל כסותו אע"פ שסוחטין והמים יורדין מלד העליון למחתון הרי אלו טהורין שאינן נחשזין אלא לאחר שילאו מכולן, ילאו מכולן הרי אלו מוכשרין וטהורין שאינן נחשזין אלא לאחר יציאתן. המסדר קנקנין בכיפה אע"פ ששאצו יותר מלוג אינן בכי יותן, ולענין מי חטאת אינו חושש שמא שאצו, אחרים אומרים משום רבי נחמיה אם היו מחוסנות אינן שואצות.

פירוש, הרי אלו מוכשרים. כלומר מכשירין דחשזי משקה, ואפילו הכי טהורין דאינן נחשזין אלא לאחר יציאתן ומשיאלו שוב לא נגעו בזב וצטמא. ותימא מאי שנה מההיא דאמרו לו דאמר שמואל וכרישה ענמה הוכשרה דשעת פרישתן ממנה הכשירה, הכא נמי דשעת פרישתן מן הזב קבל טומאה ממנו^(א). ובפרק דהמה המקשה (חולין עב): גבי שלש על שלש שנחלק משמע דמודה ר' יוסי בשלש על שלש הצאות מצד גדול דשעת פרישתן מאציהן מקבלות טומאה מאציהן. וצריך לחלק בדברים צין קבלת טומאה להכשר^(א), וצין טומאה דהכא לטומאה דצדג^(ב): קנקנים. של עץ^(ב): אע"פ ששאבו יותר מלוג. כגון שהם חדשים ומחמת חוס הכיפה נתמלו מים בתוכן מלחלוחית העץ^(א). אי נמי דרך כיפה להיות מלוחלחת ומתוך כך כלים שצטמא מויעים מים^(א): אינם בכי יותן. אם היו בתוכן פירות: ולענין מי חטאת. אם שמו מי חטאת צאותן קנקנים ולא ידעי אם נתמלו מהן מים ונחשזו עם מי חטאת ופסולו אין חוששין לכך דלא פסלינן להו מספק^(ב): בחוסנות. מלשון והיה החסון לנעורת (ישעיה א, לא). דרך העץ כשהוא לח כך, וכשילאו מימיו מתייבש ומתקשה, והיינו מחוסנות שיבשו קלת ונתקשה, שוב אינן שואצות:

כנסת ישראל^א

עוד פי' רש"י שם שכותש את הכרישה להוציא המים שבתוכו, והקשו בתוס' דהא מי פירות אינן מכשירין (עי' תרומות פ"א מ"ב)^[ד]. ובערוך לנר כתב דגם רש"י לא כוון למשקין שסוחט מכרישה עצמה אלא לטל וגשמים שירדו עליה^[ה]. וכתב דאפשר דהתוס' גרסי הממחק כג"י הר"ש, אבל רש"י דגורס המוחק שפיר פי' כותש וע"ע שם:

(ה) תניא בתוספתא הממחק את הגג. בביאור הרד"ל^[ו] כתב דצ"ל הממחק את הגז, כלומר גיות צמר שירד עליהם מים או טל בלילה, וכמ"ש בשופטים (ו, לח) ויזר את הגזה וימץ טל מן הגזה וגו', אבל בגג אין נופל לשון ממחק כ"כ:

(ו) הכא נמי בשעת פרישתן מן הזב קבל טומאה ממנו. בס' מים קדושים (כריתות שם) תמה דהרי הגמ' במקומו שם מקשה כך על התוספתא ומוקי לה רב יוסף בנתזין בכל כחן. וכתב דכמדומה שהיה לרבינו גירסא אחרת בגמ' שם^[ז]. ובשו"ת שואל ומשיב^[ח] כתב דהר"ש הוה קשיא לי' מ"ט מוקמינן שם כרישה ביוצאין בנחת זב וטמא בנתזין בכל כחן, הו"ל לאוקמי כרישה נמי ביוצאין בכל כחן, וע"ע שם^[ט]:

(א) והסוחט בשערו ובכסותו^[א]. מכאן משמע שמצד המציאות יש סחיטה בשער, ומה דאמרינן במס' שבת (קכח:) דאין סחיטה בשער היינו דאין חייבין עליו בחטאת אבל איסורא מיהא איכא, וכדעת הרמב"ם (פ"ט שבת הי"א)^[ב]:

(ב) מדחק ידו וכו'. וכן פי' בס' הערוך ערך מחק:

(ג) שהיה בא בדרך וירדו גשמים על ראשו. ר"ל דמיירי שלא היה רצונו בירידת הגשמים דאילו כן סגי בהכי ולא הוה בעינן רצון דסחיטה:

(ד) ולשון הקונטרס שפירש שם משונה. רש"י פי' שם דמיירי ביוצא מבית המרחץ, והקשו תוס' דא"כ תחילתו לרצון היה, לכך פי' דמיירי שירדו גשמים שלא לרצון. ובערוך לנר (כריתות שם) כתב די"ל דרש"י ס"ל דהתם אין הטעם דאינו מכשיר מפני שלא לרצון הוא, אלא משום שמה שנשאר בשערו ובכרישה בטל הוא ולא חשיב וכמו שכתב (גבי כרישה) דלא חשיבי מידי משום דבלועין הן, ובזה לא שייך מה שה"י תחילתו לרצון דכשנבלעו בטל חשיבתן^[ג]:

[א] הרמב"ם גורס הסוחט שערו בכסותו.

[ב] ודלא כרש"י, עי' שו"ת אבני נזר (סי' קנז אות ח). ובכתר ישועה (כריתות טו:) כתב דלרש"י נקט ל' סחיטה בשער ע"ד השאלה.

[ג] בכריתות שם נקט לשון יחיד משקה שבתוכו, ורש"י פי' דקאי אכרישה, וצ"ע דלפי"ז לא קתני מהו דין שערו וכסותו. וברבינו גרשום פי' באופן דקאי על כולם ע"ש.

[ד] עי' בחזו"ן דיש אומרים (כס"מ פ"א טו"א

ה"ד) דלדעת הראב"ד מי פירות מכשירין.

[ה] וכ"כ בחזו"ן נחום.

[ו] נדפס בקובץ ניצוצי אש (תשס"ד). [מה שנדפס בשם הרד"ל בקובץ ישורון (ח"ו) אינו ממנו אלא מחכ"א המשיג עליו].

[ז] וכ"כ בחשק שלמה שם, ובגליונות קה"י כאן.

[ח] מהדו"ת ח"ג סי' צד, וכ"כ בשש המערכות.

[ט] ע"ע מש"כ לתרץ בנזיר שמשון עפ"י תוס' חולין עב: ד"ה בשעת.

(ז) וצריך לחלק בדברים בין קבלת טומאה להכשר. בשו"ת מהריא"ץ^[1] כתב דלכאורה אפי' אם ניתזין בכל כחן אע"ג דליכא ודאי נגיעה עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא שמא נגע בשעת פרישה, אלא דגבי טומאה קיי"ל ספק טומאה ברה"ר טהור (ולחכי נקט גבי זב וטמא שהיו מהלכין בדרך), והתינוח לענין טומאה משא"כ לענין הכשר שפיר י"ל דחיישינן אפי' מספק. א"כ ודאי צריכים לשנויא דמיירי בניתזין בכל כחן כדי להוציא מלומר דודאי נגע, אלא דאכתי מידי ספיקא לא נפקא, וע"ז שפיר כתב הר"ש דיש לחלק בין טומאה להכשר.

בשו"ת יד יצחק (ח"א סי' רט) ביאר החילוק דבשלמא לענין הכשר שפיר אמרינן דלא איכפת ליה שיהי' עליו שם משקה מיד בשעת פרישתן, דנהי דנעשין מוכשרין מ"מ אכתי טומאה אין כאן ואפשר לשמור מקבלת טומאה, אבל לענין טומאה לא ניחא שיקבלו טומאה בשעת פרישה כיון דיוכל לבוא עי"ז לידי הפסד שיטמאו טהרות שיגעו בהן, ולא ניחא ליה שיהי' עליהן שם משקה עד שיפרשו ממנו לגמרי^[1א]:

(ח) ובין טומאה דהכא לטומאה דבגד. בשו"ת יד יצחק (ח"א סי' רט) כתב לבאר דדוקא בהכשר דבעינן דניחא ליה שפיר שייך לומר דלא איכפת ליה שיהא עליו שם משקה בשעת פרישה (עי' לעיל אות ז) אבל גבי בגד לא תליא בדעתו.

ובמים חיים (אות לט) כתב לבאר דבזב וטמא כל זמן שהמים עליהם אין להם תורת משקה

ואינם ראויים לקב"ט, ורק אחר שפירשו ונעשו משקה יכולין לקב"ט ואז כבר אינם נוגעים בו, אבל בג' על ג' שנחלק מבגד גדול מעולם היה ראוי לקב"ט מהבגד אי לאו דהו"ל מגע בית הסתרים כמבואר בחולין (עב:), והשתא דנחלק שפיר מקב"ט ע"י נגיעתו בשעת פרישתו:

(ט) קנקנים של עץ. בעלמא קנקן של חרס הוא (תוס' ע"ז לב. ד"ה והא, ועוד), אבל הכא כיון דקאמר רבי נחמיה אם היו מחוסנות אינן שואבות, ופי' רבינו דאחר שיבשו קצת ונתקשו שוב אינן שואבות, משמע דשל עץ הם, דאילו של חרס שואבות גם אחר שנתייבשו:

(י) כגון שהם חדשים ומחמת חום הכיפה נתמצו מים בתוכן מלחלוחית העץ. הר"ש כתב בסוף פ"ד דמים היוצאין מן העצים כמי פירות חשיבי לכל דבר, ולכן פי' בחזו"א (סי' ב אות א) הטעם דאינו בכ"י משום דהוי זיעה^[1ב]. ובחסדי דוד כתב דאע"ג דכבר תנינן בפ"ב דזיעת הבתים טהורה, סד"א היינו כשאין שם אלא לחלוח זיעה בעלמא, קמ"ל הכא דאפי' נתקבץ הרבה אינו בכ"י:

(יא) א"נ דרך כיפה להיות מלוחלחת ומתוך כך כלים שבתוכה מזיעים מים. לפי' הראשון המים הם מלחלוחית העץ (שיצא ע"י 'חום' הכיפה), ולפי' השני אינו מלחלוחית העץ אלא מלחלוח המים שבכיפה. ופי' הרד"ל דאינו זיעה אלא מים

אוקימתא דנתזין בכל כחן.

[יב] וכ"כ חכ"א בישורון ח"ו.

[1] יו"ד סי' קלז, ועד"ז בשו"ת מנוחת משה (סי' קיט).

[יא] ע"ש דאזיל להסו' דהר"ש לא גרס שם

ממש. ולא חשיב לרצון דאפשר דזיעת הכיפה אינה מצוי' ברבוי ולא אמרינן שנתנן לשם כך. ובחזו"א פי' לפי' השני דמיירי בזיעה ולא במים^[יג].

(יב) אין חוששין לכך דלא פסלינן להו מספק. בחזו"א (סי' ב אות א) העיר מריש פי"א דפרה הניחה מכוסה ומצאה מגולה פסול ע"ש מש"כ, ועי' במים חיים:

[יג] בס' קול תחנה קול טחנה (עמ' עה) פי' דהא דאינן בכ"י לאו משום דחשיב זיעה, דזיעה הבא מחמת חום חשיב מים גמורים, אלא משום שלא נתלשו, ע"ש ראיתיו (וע"ע בישורון שם).

ובשו"ת יש מאין (או"ח סי' ו) ובס' קול צעקת הרועים (עמ' ריט-כ) דחו דבריו דהא כבר נתלש ממקומו מהעץ ע"ג הפירות, אלא טעמא משום דאינו בכ"י משום דהוי זיעה ע"ש.

ו הנופח בעדשים לבודקן אם יפות הן רבי שמעון אומר
 אינן בכי יותן. האוכל שומשמן באצבעו משקין שעל ידו,
 רבי שמעון אומר אינם בכי יותן וחכמים אומרים בכי יותן.
 הטומן פירותיו במים מפני הגנבים אינם בכי יותן^(א) ומעשה
 באנשי ירושלים שטמנו דבלתן במים מפני הסריקין וטהרו
 להן חכמים הנותן פירותיו בשבולת הנהר להביאן עמו אינן
 בכי יותן:

פירוש הר"ש

אלא כדי שיתלחלח צו האצבע אצל העודף
 לא לרצון הוא. ואין לתמוה על הא
 דרוק חסוד כמים להכשיר דלקמן דפרק
 בתרא (מ"ה) תנן גזי תולדות המים היוצא
 מן הפה: מפני הסריקין. בני אדם ריקים
 כמו חצורה שכולה סריקין דפרק בן סורה
 ומורה (סנהדרין ע:) מלשון חילן סרק שאינו
 עושה פירות (אהלות פ"ח מ"ג) אנשים ריקים
 דיפתח (שופטים ט, ד) תרגום גוברין סריקין
 [ובלשון ישמעאל קורין לגגזים סראקין].
 ואית דגרסי הכא מפני הסריקין^(א) מלשון
 סיקריקין דפרק הניזקין (נ"ה) שהיו מניקין
 ואונסים את ישראל: בשבולת הנהר. להציאן
 עמו. אין יכול לנושאן ומשיטין על פני המים.
 שבולת. לשון שציל מלשון ושכולת שטפתני
 (תהלים סט, ג):

ו הנופח בעדשים. שנופח צפיו בעדשים
 ויאל עליהן רוק מפיו צנפיתו רבי שמעון
 אומר אין בכי יותן כיון שלא נמכוון
 לכך^(ב): האוכל שומשמן באצבעו^(א).
 דרכו להכניס תחלה אצבעו צפיו ללחלחו
 ברוק ומכניס אצבעו שומשמן שצידו השניה
 ונדצקין באצבעו ומכניס לפיו ואוכל, ומחמת
 כך נמלחלח היד שהשומשמן צו. וצמסקין
 שעל ידיו פליגי אי מכשירין אי לא דרבי
 שמעון סבר דאין מכשירין ללחלח אצבעו
 נמכוון ולא ללחלח ידיו ורצנן סברי כיון
 דאחשזיה באצבעו מכשיר אפי' שלא לרצון^(א).
 וצריך לדקדק לרבי שמעון דלהוי כמשקין
 שמחלחו לרצון וסופו שלא לרצון דמכשיר,
 והכא נמי הרי היה על אצבעו לרצון. ויש
 לפרש דקסבר רבי שמעון דלא היה לרצון

בגמ' ישראל

או מפני הצורך והוא אין רצונו שיהיו
 בלולין^[א] הרי אלו לא הוכשרו כיצד הטומן
 פירותיו במים וכו'.

(א) הטומן פירותיו במים מפני הגנבים
 אינם בכי יותן. כתב הרמב"ם (פ"ב טו"א
 ה"ב) אפילו בלל הוא פירותיו מפני הסכנה

למשקה, שלא נתנום בהם מחמת משקה אלא
 להטמינם, כמו שהיו מטמינים אותם ג"כ בגיזי
 צמר או בדבר אחר עכ"ל.

[א] ובפיה"מ: ואילו היה אפשר לו להשיג את
 מטרתו בלי שיבלל היה עושה כן. ועי' בחינוך
 (מ"ע קט) שאין המשקין חסובין לבעליו

דהתם אחשביה למים העולה בפיו, ואמרינן דמה שנוסף בהכרח אחשביה נמי כיון דבלא"ה א"א לשותת, אבל הכא לא אחשביה למים כלל^[א].

במשנ"א כתב דלשיטת הר"ש ודעימי' (לעיל מ"א) על כרחך מיירי במים מחוברין וקמ"ל דאחר שהעלם מן המים לא מכשרי^[ד] דמעולם לא היו המים ברצון על הפירות^[ה], דאילו בשאובין כבר נתלשו ברצון ולא בעינן שיפלו נמי על הפירות לרצון והרי הם בכ"י, ולשיטת הרמב"ם משכחת ל"י אפילו בשאובין, דאף שנתלשו ברצון אכתי בעינן רצון גם בביאת המים על הפירות^[ו].

במי השילוח (סי' ג' סק"ח) העיר דבזה שאני דיני הכשר מדיני שאובין דגבי מקוה, דלענין הכשר אמרינן שהטומן מפני הגנבים אע"פ שהיה מדעתו ועשה בידים כיון שאינו מרצונו אינו בכ"י, אבל לענין שאובין אם נתן מים בכלי מפני הגנבים פשיטא דחשיב לדעת [דהתם בעינן רצון על השאיבה ולא על הבלילה]^[ב].

בעיקר הדין צ"ע למה לא אמרינן אף שלא נתכוין ללחלחם במים מ"מ כיון דאי אפשר בלי זה הוי פסיק רישיה והוי כאחשביה למים, וכדלקמן ריש פ"ד גבי השוחה לשתות. ובחזו"א (סי' ג' סק"א) כתב לחלק

שנעשית מלאכה סגי לחייבו ולא בעינן רצון (כדמשמע מל' הרמב"ם בהל' שבת פ"א ה"ו שהדבר ידוע, וע"ע רבינו חננאל ב"ק כו: וחידושי ר"ח הלוי פ"י שבת ה"ז), אבל גבי הכשר בעינן רצון, ורצון הוא יותר מכוונה, דיתכן שיועד והדבר מוכרח אבל אינו רוצה בבליית המשקים, ולכן בעבר בנהר אם לא שמח אמרינן (פ"ג מ"ז) דאינו בכ"י אף דהוי פסיק רישי.

אלא דאכתי צ"ב הרי הרא"ש כתב מידי דהוי אמלאכת שבת וכו' ואין נחלק ביניהם. ולולי דמסתפינא אמינא שהרא"ש לדמיון בעלמא נקט פסיק רישי' אבל אין כוונתו להשוותם לגמרי, (עי' כע"ז במקוה טהרה לבעל ערוגת הבשם ס"ק קמג, לענין דברי חידושי הר"ן ע"ז לה: מדפי הרי"ף), וע"ע שערי ישר שער ג פ"ט).

[ד] דהא פשיטא דבשעה שהפירות בתוך המים המחברים אינם בכ"י.

[ה] וכ"כ בחזו"א (סי' ב אות ג).

צע"ק מה שייך טמינה במים מחוברים דהא הפירות גלויים הם (ולא מסתברא דמיירי במים עכורים), משא"כ בכלים דאפשר לכסותם.

[ו] וא"כ מאי דקתני הטומן במים ר"ל שטמנם בכלים שהיה בהם מים.

[ב] ע"ע שם דכע"ז איתא לקמן בפ"ד מ"ה עריבה שירד הדלף לתוכה נטלה לשופכה ב"ה אומרים אינן בכ"י, ולענין שאובין ודאי דהוי שאובין.

[ג] ולכאורה מדוייק כדבריו בר"ש לעיל מ"ד, וז"ל כיון דלא מכיון להשיר "מים" אין כאן מחשבה, וב"ש סברי כיון דא"א זה בלא זה מחשבה היא ע"ש.

ועי' ברש"ש (חידושי משניות פ"ד מ"ה ברע"ב ד"ה אלא), וע"ע בשיח השדה (שער הכללים כלל ד' אות לב).

אידי דאתי לידן אימא בה מילתא, דלקמן ריש פ"ד קתני השוחה לשתות המים העולים בפיו ובשפמו בכי יותן, ופי' הר"ש היינו טעמא לפי שאין המים נכנסין לפיו אא"כ נוגעין בשפמו הילכך אחשבינהו. בפי' הרא"ש פי' כדברי הר"ש, והוסיף: מידי דהוי אמלאכת שבת דכל פסיק רישיה הוי כמתכוין. ובחזו"א (סי' ג אות א) העיר מכמה משניות במכילתין דמבואר מהם דלא אמרינן פסיק רישי', וכתב לחלק דכל הני אין חפצו בבליית המים כלל.

ואכתי צ"ע אע"פ שאין חפצו במים מ"ט לא אמרינן סברא דפסיק רישי' הוי כמתכוין. ולכאורה הביאור הוא דגבי שבת כל היכא דיודע

שאינן בו איסור אלא דבעינן כוונה גם בפס"ר עדיין חשיב דבר שאינו מתכוין. אולם הרב מטשעבין^[א] העיר מפ"י הרא"ש לקמן ריש פ"ד שכתב להדיא לענין הכשר דפס"ר חשיב כמתכוין, ועל כרחק דפס"ר הוי מתכוין ממש^[ב].

והנה כל זה אליבא דהרע"ב שמפרש דחכמים ס"ל כיון דנתכוין לנפח ודרך הרוק לצאת ע"י נפיחה ה"ז בכ"י, אך ברש"ש (חידושי משניות) העיר דרבינו לא גריס כלל פלוגתא דחכמים בבבא דרישא, ולפי"ז אפשר לפרש דלעולם אין דרך הרוק לצאת ואין כאן פסיק רישיה. וכן משמע מל' רבינו 'ויצא' עליהן רוק^[ג]. ואף הרמב"ם שגורס ברישא וחכמים אומרים בכי יותן, אינו מפרש על דרך הרע"ב אלא מפרש דר"ש ס"ל שהעדשים נתלחלו מזיעת יד האדם ואין זיעת האדם מכשיר (לקמן פ"ו מ"ז), וטעמא דחכמים דס"ל בכ"י משום דנתלחלו מהבל פיו שמכשיר (לקמן פ"ו מ"ה)^[ד].

(ב) כיון שלא נתכוון לכך. ברע"ב הוסיף דחכמים ס"ל כיון דנתכוין לנפח ודרך הרוק לצאת ע"י נפיחה הרי זה בכ"י. וברש"ש הקשה מי עדיף זה מטומן פירותיו במים דודאי יתלחלו ואפילו הכי אינן בכ"י^[א]. ובחסד לאברהם תירץ דברוק הנתלש אין לו רצון שיתלש וגם אין לו רצון שלא יתלש כי לא איכפת לו בזה ומשום כך שפיר אמרינן דכל שהדרך הוא כן הוי כאילו נתכוין גם לזה, משא"כ בטומן פירותיו איך נאמר כיון שנתכוין להטמינם, והדרך הוא שיתלחלו, בודאי נתכוין גם שיתלחלו, בשעה שאינו רוצה ואינו צריך ללחלח פירותיו רק שהוכרח לעשות כן^[ח].

בשור"ת מהרש"ם (ח"ג ס"ז צ) הקשה דהא מודה ר"ש בפסיק רישיה דאסור, וכאן בודאי יצא רוק ומ"ט לא חשיב ל' כוונה. וכתב דצ"ל דהא דמודה ר"ש בפסיק רישיה אין הטעם משום דהוי כמתכוין^[ט] אלא דבפס"ר אסרו אף דבר שאינו מתכוין לענין שבת^[י], וזה דוקא בדבר שאסור לעשותו אבל במה

[ז] וע"י משנ"א.

[יב] אך ע"י לעיל בהערה ג.

[יג] ועוד הא קא חזינן שאין דרך הרוק לצאת ע"י נפיחה.

[יד] הרמב"ם פ"י דמטרת הנפיחה שאם נתלחלח ונרטב יודע שהוא מתבשל מהר כו'. ברש"ש (חידושי ש"ס) כתב דמדנתן הר"ש טעמא לר"ש מפני שלא נתכוין לכך, נראה דמפרש שנופח להשיב ברוח פיו את הפסולת שבהן ורואה אח"כ כמה נפחתו מכמותן בהסתלק הפסולת מהן. ואינו מתיישב שפיר בלשון אם יפות הן (דלפירושו אין זה בדיקה באיכות העדשים עצמם אלא כמה פסולת יש בהם), ובחדושים וביאורים (ס"א א אות ט) פ"י שהנפיחה מפרחה הריקות, ורואה כמה ריקנות מצויות בהן.

[ח] ועוד כתב דברוק אם לא היה ניחא ליה בודאי ה"י יכול לנפח בלי רוק ג"כ אלא שלא הקפיד ואמרין נתכוין גם לזה, אבל בטומן אילו היה מוצא מקום אחר להטמינם ודאי היה עושה כן אלא שלא מצא. וע"ע חזו"א (ס"י ב סק"ב).

[ט] כמש"כ רש"י (סוכה לג:): והערוך (ערך פסק).

[י] ע"ע קובץ שיעורים (כתובות אות יח) שמסתפק בזה, וע"ע נתן פרי (מקואות פ"א מ"ד אות א).

[יא] מובא בהערות אחיו החזון נחום בקונטרס משמרת להבית שבסוף פאת השלחן (ס"י ב סעיף ד).

מסכת פרק א משנה ו מכשירין כז

- (ג) האוכל שומשמין באצבעו. בענין אכילה באצבעות ע"ע בנדרים (מט:)^[טו]:
(ד) ורבנן סברי כיון דאחשביה באצבעו מכשיר אפילו שלא לרצון. הרמב"ם (פי"ד טו"א ה"ו) מפרש דמשקין שעל ידו היינו
שעל אצבעו. ומסתימת לשונו משמע דס"ל דגם בסיפא פליגי אי הלחות היא מזיעת היד או מרוקן:
(ה) ואית דגרסי הכא מפני הסיקרין. כ"ה גירסת הרמב"ם:

סליק פרקא בס"ד

[טו] וע"ע במור וקציעה (סי' קפא) וביפה ללב (שם).

רשימת ספרים ומחברים

חזון איש מכשירין רבי אברהם ישעיה קרליץ (תשי"ד)	אבן האזל רמב"ם רבי איסר זלמן מלצר (תרצ"ה)
חזון נחום משניות רבי אליעזר נחום (תק"ה)	אבני נזר שו"ת רבי אברהם מסאכטשוב (תרע"ב)
חסד לאברהם כת"י משניות טהרות רבי אברהם ב"ר יחיאל	אור שמח רמב"ם רבי מאיר שמחה הכהן (תרס"ב)
חסדי דוד תוספתא רבי דוד פארדו (תקל"ו)	אחיעזר שו"ת רבי חיים עוזר גרודזנסקי (תרפ"ב)
יד יצחק שו"ת רבי אברהם יצחק גליק (תרס"ב)	אמרי בינה רבי מאיר אויערבאך (תרל"א)
יד שלום שו"ת רבי שלום דוד אונגר (תרע"א)	ארצות החיים הל' ציצית ותפילין רבי מאיר מלבים (תר"ך)
יפה ללב שו"ע רבי יצחק פאלאגי (תרס"ו)	אשי ישראל מס' שבת רבי ישראל איסרלין (תרכ"ד)
יש מאין שו"ת רבי אליהו ילזו (תרצ"ב)	באר חיים רמב"ם רבי חיים ראזין (תשכ"ז)
כתר ישועה מס' כריתות רבי משה בצלאל לוריא (תרע"ג)	ביאור הרד"ל תוספתא מכשירין רבי דוד לוריא (נפ' תרט"ז)
כתר המלך רמב"ם רבי כתריאל אהרן נתן (תרנ"ו)	דברות משה ש"ס רבי משה פיינשטיין (תשל"א)
לחם שמים משניות רבי יעקב עמדין (תצ"ג)	דרכי דוד ש"ס רבי מרדכי דוד לוין (תשי"א)
מור וקציעה או"ח רבי יעקב עמדין (תקכ"ח)	הון עשיר משניות רבי עמנואל חי ריקי (תרמ"א)
מי השילוח הל' מקואות רבי שמחה יואל רובינשטיין (תר"ט)	זרע יצחק ענינים שונים רבי חיים יצחק שילמאן (תרצ"ד)
מים קדושים סדר קדשים רבי אברהם משה בן אשר (תק"ן)	חדושי ר"ח הלוי רמב"ם רבי חיים סאלאווייציק (תרצ"ו)
מים חיים מס' מכשירין רבי חיים שמואלבץ (תשס"ט)	חדושים ובאורים ש"ס רבי חיים גריינמן (תש"ל)

רשימת ספרים ומחברים

קהלת יעקב ש"ס רבי ישראל יעקב קנייבסקי	מנוחת משה שו"ת רבי משה נתן יונגרייז (תרס"ה)
קובץ שיעורים ש"ס רבי אלחנן ווסרמן (תשכ"ד)	מנחת שלמה ש"ס רבי שלמה זלמן אויערבאך
קול צעקת הרועים רבי אליהו בן גיגי (תרע"ה)	מעשה ארג משניות רבי יצחק אייזיק מקאמרנא (תרכ"ב)
קול תחנה קול טחנה רבי חיים משה בן נאים (תרע"ג)	מקדש דוד טהרות רבי דוד ראפאפארט (תרח"צ)
קול סופר משניות רבי חיים סופר (תרמ"ב)	מרומי שדה ש"ס רבי נפתלי צבי יהודה ברלין (תשט"ז)
קצות החושן חו"מ רבי ארי' ליב הלר (תקע"ו)	מרכבת המשנה רמב"ם רבי שלמה ב"ר משה (תק"א)
ראש אפרים רבי אפרים זלמן מרגליות (תרמ"ד)	משנה אחרונה סדר טהרות רבי אפרים יצחק מפרמישלא
רבינו מיוחס ויקרא רבינו מיוחס בן אליהו (תשס"ה)	משנת טהרות מס' מכשירין רבי איתמר גרבוז (תשע"ו)
שואל ומשיב שו"ת רבי יוסף שאול נתנון (תרכ"ה)	נזיר שמשון משניות רבי יעקב שמשון סיניגאליה (תקע"ג)
שו"ת מהרש"ם רבי שלום מרדכי שבדרון (תרס"ב)	נתן פריז מס' מקואות רבי נתן גשטטנר (תשל"ח)
שו"ת מהריא"ץ רבי יהושע אהרן וויינברגר (תרע"ג)	עטרת חכמים שו"ת וחידושים רבי ברוך פרנקל תאומים (תרכ"ו)
שחיטת חולין מס' חולין רבי איתמר גרבוז (תשס"א)	עצי עדן משניות רבי יצחק אייזיק מקאמרנא (תרכ"ב)
שיח השדה רבי ארי' צבי פרומער (תרע"ג)	ערוך השלחן טהרות רבי יחיאל מיכל אפשטיין
שירי טהרה משניות רבי מאיר אריק (תר"ן)	ערוך לנר (ש"ס) רבי יעקב יוקב עטלינגער תרט"ו
שקל הקדש ירו' שקלים רבי מנחם יוסף וואלק (תרנ"ה)	ערכי תנאים ואמוראים רבי יהודה משפירא (תשנ"ד)
	פאת השלחן רבי ישראל משקלוב (מהד' תרע"ב)

